

Glazba u vrtiću

Sokolov, Tea

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:779773>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-03**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Tea Sokolov

Glazba u vrtiću

Diplomski rad

Zadar, 2018.

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju
Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Glazba u vrtiću

Diplomski rad

Student/ ica:

Tea Sokolov

Mentor/ ica:

Izv. prof. dr. sc. Rozana Petani

Zadar, 2018.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Tea Sokolov**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Glazba u vrtiću** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 20. lipanj 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DJELOVANJE GLAZBE	2
2. 1. Utjecaj glazbe na dijete.....	5
2. 2. Glazbena terapija u radu s djecom i zašto je ona bitna.....	10
3. HUMANISTIČKO-RAZVOJNI PRISTUP U ODGOJU DJETETA	15
4. GLAZBENI ODGOJ U HUMANISTIČKOM KURIKULUMU	18
5. KOMPETENCIJE ODGOJITELJA U VIDU GLAZBENOG ODGOJA.....	20
6. GLAZBENI ODGOJ U VRTIĆU	25
6. 1. Ples i pokret	31
6. 2. Uloga odgojitelja u glazbenom odgoju.....	34
7. METODOLOGIJA.....	37
7. 1. Predmet istraživanja.....	37
7. 2. Cilj istraživanja.....	37
7. 3. Zadaci	37
7. 4. Metode i instrumenti istraživanja	38
7. 5. Vrijeme i mjesto istraživanja.....	39
7. 6. Sudionici istraživanja	39
7. 7. Obrada podataka	40
8. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA.....	41
8. 1. Mišljenje odgojiteljica o važnosti glazbenog odgoja i korištenje glazbe u radu s djecom	41
8. 2. Prikaz glazbenih aktivnosti tijekom 4 dana promatranja.....	45
8. 3. Reakcije djece na glazbene podražaje	48
9. ZAKLJUČAK	53
10. LITERATURA.....	56
11. PRILOZI.....	60
12. Sažetak	64
13. Summary	65

1. UVOD

„Glazba je zvuk konstruiran od strane čovjeka, organiziran s ciljem da bude prepoznatljivi estetski entitet u smislu glazbene komunikacije koja je upućena od stvaratelja do poznatog ili nepredviđenog slušatelja, javno posredovanjem izvođača ili privatno od izvođača kao slušatelja.“ (Godt, 2005: 84)

„Glazba je umjetnost koja tonovima i zvukovima izražava umjetnikove misli i osjećaje.“ (Šamanić, 2011: 4)

„Glazba je jezik tj. način komuniciranja, koji u procesu odgoja i obrazovanja treba ozbiljno shvaćati.“ (Slunjski, 2013: 64)

Istina je da svatko ima svoju vlastitu definiciju glazbe koja je mjerilo važnosti koje joj on pridaje. Ono što je poznato još od antičkih vremena jest da glazba ima izuzetno jako djelovanje na čovjeka i njegov život. Glazba čovjeka prati od prenatalnog doba, preko jaslica, vrtića, škole, posla te tako postaje dijelom njegove svakodnevnice. Iz tog razloga su upravo počeci slušanja glazbe presudni u formiranju djetetova glazbenog ukusa. Poticanjem djeteta na pravilan razvoj glazbene osjetljivosti i prepoznavanje kvalitetne umjetničke glazbe možemo pripomoći cjelokupnom emocionalno-duhovnom razvoju njegove ličnosti, ali i stvaranju socijalnih veza. Cilj glazbenih aktivnosti u predškolskim ustanovama estetski je odgoj, odnosno izgradnja harmonično razvijene ličnosti. Zbog toga odgojitelji moraju već kroz osnovno obrazovanje za svoju profesiju biti upoznati s glazbom, njenim elementima i načinom korištenja glazbe kako bi pripomogli dječjem razvoju. Kroz svoj rad s djecom trebali bi znati prilagoditi i odabrati glazbu, dužinu trajanja te način pristupa glazbi s obzirom na glazbene mogućnosti djece s kojima rade.

U ovom radu prikazat ću kakav utjecaj glazba ima kada je koristimo u radu s djecom. Promatranjem će se uočiti reakcije djece na različite glazbene situacije i podražaje u vrtiću, te će se iznijeti stav odgojiteljica o važnosti glazbe u cjelokupnom razvoju djetetove ličnosti i primjenjivanje glazbe u njihovu svakodnevnom radu.

2. DJELOVANJE GLAZBE

Danas svaki čovjek ima pristup glazbi i susreće se s njom od dana kad se rodi. Znamo da glazba ima velik utjecaj na pojedinca da djeluje na različite aspekte njegova funkcioniranja. Ona je umjetnost koja je dio opće kulture i kulturnog identiteta osobe. Svojom povezanošću sa društvenim običajima i tradicijom, oduvijek je činila bitnu sastavnicu ljudskog života. Može se reći da je ona odraz vremena u kojem je stvorena jer skladatelji stvaraju potaknuti trenutnim sociološkim, političkim, religioznim, ekonomskim događajima te se tako stoljećima njihova ekspresija mijenjala donoseći različite stilove skladatelja i izvođača. Isto tako mijenja se i proces shvaćanja, osjećanja i tumačenja glazbe ovisno o razdoblju (Vidulin-Orbanić, 2009). Glazba svakako prožima živote. Čovjek se koristio glazbom u različite svrhe – za slavlja, za uzbudivanje ili smirenje, za tugovanje, za molitvu, za ohrabrivanja. Čak su i najprimitivnija društva znala kolika je moć glazbe pa se tako u nekim mitovima glazbi dodjeljuje božansko značenje. Primjerice u Platonovu dijalogu s Timejem svijet izvire iz skladateljske moći snage boga glazbenika (Sučić, 2016).

Pastirske su frule prve učinile glazbu mogućom, a služile su izražavanju ljudskog osjećaja i njegovu izrazu. Stvaranjem tog instrumenta u glazbi se počinju jasnije diferencirati njeni elementi, a to su ton, ritam i dinamika. Izvođenjem ili slušanjem, tonska napetost prelazi iz fizičke u psihičku te se odnos titraja glazbe čuje emocionalno, a sa svakim izvedenim tonom može se čuti sljedeći ton. Visinom tona lako se može vidjeti emotivni doživljaj glazbe djeteta ili čovjeka te njegova orijentacija u prostoru i razvoj propriocepcije putem samokontrole. Jedan ton, ma koliko lijep bio, još nije glazba. Osnove glazbe čini slijed tonova različite visine i trajanja. Radi se o melodiji koja je sagrađena od intervala – visinskih razlika dvaju tonova. Ritam je temporalni element glazbe koji je smješta u našu dimenziju. On se najčešće kreće od 65 do 80 jedinica u minuti što odgovara brzini otkucaja ljudskog bila, iako može biti usporeniji i ubrzaniji. Upravo je zbog toga efekt tempa na glazbeno izražavanje vrlo značajan. Dinamika je element kojim se postiže ekspresivnost. Zasniva se na fizikalnom svojstvu zvuka koji može biti izveden u različitim stupnjevima jakosti, a opaža u postepenim ili naglim prijelazima iz jednog stupnja u drugi (Majsec Vrabanić, 2008).

U našem dobu, glazbi pridajemo veliku važnost upravo zbog toga što smo otkrili i predložili si koliki utjecaj ona ima na nas. Glazba djeluje na naše tijelo emotivno, fizički i kognitivno. Kompleksnost glazbe može se vidjeti u tome da mozak glazbu prima i obrađuje u lijevom i u

desnom sljepoočnom režnju, dok, primjerice, govor prima samo u lijevi. Upravo zbog složenosti glazbenih iskustava koja uključuju slušne, spoznajne, vidne, osjećajne, refleksne i ostale funkcije, u primanje glazbenih podražaja uključuju se obje polutke mozga. Ovladavanjem i uvježbavanjem vještina vezanim za glazbu, bilo da je to slušanje, plesanje, pjevanje, skladanje ili sviranje, u organizaciji mozga se događaju značajne promjene. Jedna od tih promjena duboko je povezana i s našim emocijama, odnosno s centrom za emocije u mozgu. Ljude najčešće za određenu glazbu veže nekakva emocija, ne nužno tuga i sreća. Glazba u nama budi stare emocije koje smo osjećali slušajući je ili pobuđuje nove. Pa tako kad čujemo prve note skladbe koja nas podsjeća na neke događaje u našem životu osjetimo tugu, radost, čežnju, sjetu, itd. (Majsec Vrabanić, 2008). Dok neki smatraju da je za shvatiti neku glazbu izuzetno bitno poznavati kulturu te glazbe, kontekst u kojem se stvorila, tehnologiju i glavne ideje stvaranja, postoje istraživanja kojima se utvrdilo da kod glazbe koja je slušateljima nepoznata manipulacije boje, visine, dinamike, tempa, tonaliteta, ritamske i melodijske složenosti izazivaju emocionalne odgovore (Dobrota, 2012).

Glazba se danas definira kao umjetnička i znanstvena disciplina. Umjetnička zato jer je posljedica ljudskog djelovanja i stvaranja djela koja su jedinstvena i neponovljiva, zato što nas upućuje na društvena i opća ljudska pitanja i promiče ljudsku svijest. Dokaz su djela Johanna Sebastiana Bacha, Wolfganga Amadeusa Mozarta, Ludwig van Beethovena, Sebastiana Bacha, Johanesa Brahmsa i mnogih drugi (Vidulin-Orbanić, 2008). Glazbu se najviše povezuje s estetikom u odgoju, a estetika čini umjetnost. „Umjetnost se smatra izvorom estetskog užitka i doživljaja, tema je estetskog razmatranja te predmet kritičke refleksije i znanstvenog proučavanja“ (Vidulin-Orbanić, 2009: 138). Svrha je umjetnosti da upućuje na nešto lijepo i skladno te da potakne čovjeka da razvija svoju kulturno-estetsku osjetljivost. Također, povezuje ju se s jednim dijelom čovjeka koji je nemoguće racionalno objasniti, a to je njegov duh. Umjetnost, a time i glazba, predstavljaju ljudsko stvaralaštvo koje je složeno tako da se njezin smisao, značenje i idejni sadržaj osjetilno opaža i manifestira. Svojim provlačenjem kroz godine i godine postojanja čovječanstva pretvorila se u vječnost koja nadilazi trenutak što joj daje izvanprostornu i izvanvremensku dimenziju. Dakle, umjetnost ne označava samo ono što čujemo, vidimo, opipamo ili percipiramo kao umjetnički objekt, već i „nevidljivi“ njen dio koji utječe na nas, a koji ćemo lakše razumjeti jedino ako smo upućeni u znanje o umjetnosti, njezinoj povijesti, kulturi u kojoj je nastala, jeziku i aktualnim kretanjima (Vidulin-Orbanić, 2009). Glazba je znanstvena disciplina zato što se može proučavati na više razina. Poznato je da danas djeca idu u glazbene škole i da već

u prvom razredu osnovne škole imaju nastavu glazbene kulture gdje uče različite stvari o glazbi, bilo teorijske prirode ili pak praktične. Ipak, glazba kao znanstvena i umjetnička disciplina ima određene specifičnosti koje je razlikuju od drugih sličnih disciplina. Ona ima svoj vlastiti odgojno-obrazovni sustav koji je po svojoj tradicionalnoj podjeli na stupnjeve (osnovni, srednji, visoki) i trajanju uspoređan sa sustavom općeg obrazovanja. Upravo složenost glazbenih vještina kao što su čitanje notnog teksta, sviranje nekog instrumenta, razlikovanje visine tonova, pjevanje i slično, nameće nam potrebu za jedinstvenim odgojno-obrazovnim sustavom te samim tim i za ranim početkom i dugim procesom stručnog glazbenog odgoja i obrazovanja (Rojko, 2012).

Mnogi znanstvenici bavili su se teorijom glazbe i ustanovili njenu primarnu materiju, a to su zvuk i ton koji ju čine posebnom umjetnošću koja svojim djelovanjem utječe na čovjekovo zdravlje. Elektrografskim ili mehanografskim mjerenjima ustanovljeno je da se slušanjem glazbe može mijenjati obujam i ritam disanja, isto tako može se djelovati na izmjenu tvari u tijelu, utjecati na krvni tlak, na rad mišića i psihičko stanje čovjeka. U nedavnim istraživanjima pokazalo se da glazba utječe i proširuje postojeće živčane putove te time utječe na učenje i kreativnost (Breitenfeld, Majsec Vrabanić, 2008). Mnoga istraživanja proučavala su utjecaj glazbe na pamćenje i koncentraciju i svako je pokazalo pozitivnu korelaciju. Veliku pozornost ovdje se pridaje skladbama Wolfganga Amadeusa Mozarta koje su pokazale najbolje rezultate po pitanju koncentracije i aktivnosti mozga tijekom učenja (Majsec Vrabanić, 2008). Nadalje, dokazano je da glazba na radnom mjestu poboljšava učinkovitost time što smanjuje stres i prekriva vanjsku buku. Zanimljiv je podatak da 40 od 50 najuspješnijih industrijskih tvrtki u svijetu svojim zaposlenicima omogućava slušanje glazbe. Dakako, bitno je znati kakva vrsta glazbe je pogodna za dobivanje određenog efekta. Tako je tako brza i vedra glazba dobra za oživljavanje i energičnost, dok je mirna i ujednačena glazba dobra kod oslobađanja napetosti i opuštanja (Breitenfeld, Majsec Vrabanić, 2008).

Najčešća je terapijska primjena glazbe kod opuštanja i oslobađanja od stresa. Ljekovit učinak glazbe ne može se zanijekati. Ona djeluje iscjeljujuće na biljke i životinje jednako kao i na ljude, može imati učinak punjenja energijom ili oslobađanja. Zbog toga se javila terapijska tehnika u kojoj se uz pomoć glazbe ljudima, naročito djeci, pomaže kod različitih problema (Majsec Vrabanić, 2008). Također, posljednjih pedesetak godina u istraživačkim radovima pokazuju se indicije da glazba potiče razvoj kod djece te da se naučene glazbene vještine mogu prenijeti i pomoći ostalim područjima učenja. I zato je iznimno važno uključiti glazbeni odgoj već u predškolske ustanove (Breitenfeld, Majsec Vrabanić, 2008).

2.1. Utjecaj glazbe na dijete

Nakon rođenja dijete je bespomoćno i okolina vrši veliki utjecaj na njega, ono je zapravo apsolutno ovisno o svojoj okolini jer bez nje ne može zadovoljiti ni jednu od svojih osnovnih potreba. Proces prilagođavanja, osamostaljivanja, učenja i stjecanja iskustava je dugačak. Nakon egocentričkog razdoblja kada je usmjereno na svoje osnovne potrebe, dijete počinje opažati svijet oko sebe i identificirati se s onim što opaža. Sposobnost opažanja počinje se razvijati sama od sebe ovisno o funkcionalnom dozrijevanju njegovih osjetilnih organa i živčanog sustava. Dijete ne možemo naučiti na kakav način da nešto opaža, ali je bitno da mu u tom razdoblju pružimo dovoljno poticaja koja će obogatiti njegovo iskustvo (Novosel, Rončević, 2002/2003).

Glazba, međutim, stimulira reakcije kod djece čim se rode. Tako je voditeljica rodilišta iz Slovačke navela kako oni primjenjuju glazbu u svojoj bolnici te su zabilježili da dobro odabranom glazbom (opuštajuća glazba, između 30 i 50 decibela) mogu pomoći prerano rođenoj djeci pri stabilizaciji disanja ili mogu stimulirati tjelesne i mentalne funkcije novorođenčadi. Osim toga provedena su istraživanja gdje su u djeca trudnica koje su tijekom trudnoće slušale violinsku glazbu, bila praćena 6 mjeseci nakon rođenja te su se ona pokazala naprednija u motoričkom i kognitivnom ponašanju. Drugo istraživanje je longitudinalnog tipa, napravljeno s djecom čije su majke tijekom trudnoće ujutro slušale poticajnu glazbu, a navečer umirujuću. Pokazalo se da su ta djeca počela govoriti 3-6 mjeseci ranije, s lakoćom su pamtila glazbeni materijal, a nekoliko njih je pokazalo i jako dobre glazbene vještine (Majsec Vrabanić, 2008).

Čudina-Obradović (1991: 110-112) navodi da se kod pojave određenih glazbenih sposobnosti u djece uočavaju zakonitosti razvojnog redoslijeda. Govori se o devet faza razvoja glazbenih sposobnosti:

1. *faza slušanja* (0 – 6 mjeseci)
2. *faza motoričke reakcije na glazbu* (6 – 9 mjeseci)
3. *faza prve glazbene reakcije* (9 – 18 mjeseci)
4. *faza prave glazbene reakcije* (18 mjeseci – 3 godine)
5. *faza imaginativne pjesme* (3 – 4 godine)
6. *faza razvoja ritma* (5 – 6 godina)
7. *faza stabilizacije glazbenih sposobnosti* (6 – 9 godina)
8. *faza estetskog procjenjivanja* (11 godina)

9. glazbena zrelost (17 godina)

Psiholozi i glazbenici se slažu da se glazbene sposobnosti, ukoliko su okruženje i uvjeti povoljni, javljaju znatno ranije od ostalih sposobnosti. Ipak, postoje teorije koje se suprotstavljaju u tome ima li na razvoj glazbenih sposobnosti veću ulogu genetika ili okolina. Većina njih se slaže da su u konačnici glazbene sposobnosti rezultat zajedničkog djelovanja naučenog i naslijeđenog, odnosno urođenih dispozicija, sazrijevanja, neformalnih iskustava i formalnog učenja glazbe (Dobrota, 2012).

Za uspostavljanje osnova glazbenom razvoju, ključne su prve godine života. Dječja glazbena iskustava od rođenja do pete godine imaju veliki utjecaj na kasnije razvijanje glazbenih sposobnosti. Zato je bitno djeci od početka nuditi razne glazbene podražaje kako bi se što bolje spremila za formalno glazbeno učenje. Učenje glazbe je slično onome kako djeca usvajaju jezik. Ispočetka ona stvaraju zvukove koje za odrasle nemaju glazbenog smisla i tada prolaze kroz fazu glazbenog brbljanja. Slijedi artikulacija kada djeca upoznaju glazbu svoje kulture, glazbu koju im roditelji pjevaju te počinju uočavati razliku između zvukova u okolini i zvukova koji sami proizvode. Nakon toga je imitacija kada dijete svjesno počinje točno izvoditi obrazac pjevanja koji je čuo. I na kraju, asimilacija tijekom koje dijete počinje točno izvoditi tonske i ritamske obrasce uz koordinaciju pokreta tijela s tim obrascima (Dobrota, 2012).

Mnoga istraživanja pokazuju da su djetetove sposobnosti vezane uz glazbu podcijenjene te da ono može napredovati u glazbenom razvoju ako se radi s njime. Kvalitetan rad na glazbenom razvoju s djetetom bitan je ne samo zato da se ono glazbeno obrazuje, već i zato da se nadarena djeca pravovremeno otkriju. Ukoliko se djeci osigura dovoljno glazbeno umjetničkih poticaja, prostora i mogućnosti da se izraze na svoj način, bit će fleksibilnija i spremnija za glazbeni napredak (Dobrota, 2002). Slušajući glazbu djeca otkrivaju jedan drugačiji svijet, svijet glazbenih tonova i melodija koju u njima pobuđuje maštu, fantazije, emocije koje im stvaraju želju za ponovnim slušanjem glazbe. Vedra pjesma stvara radosno okruženje koje djecu potiče na aktivnost. Pjesme koje opisuju ljepotu domovine ih potiču na stvaranje ljubavi prema domovini i grade moralne osobine. Informacije koje se nalaze u tekstu pjesama proširuju dječja znanja, a time i njihove intelektualne sposobnosti. Nježne i tihe pjesmice i uspavanke pridonose ugodnoj i toploj atmosferi ispunjenoj osjećajima koja je djeci tada prijeko potrebna. Priča uz glazbu pridonosi njihovoj likovnoj i stvaralačkoj mašti koja dodatno proširuje njihove glazbene dojmove. Pjevanje i pjesma pridonosi razvoju glazbenih vještina djece – sluha, osjećaja za ritam, razvoju glazbenih mogućnosti i glazbenom

pamćenju. Osim toga, pjesma ima i velik opće odgojni utjecaj na djecu (Novosel, Rončević, 2002/2003).

Beba već u dobi od četvrtog do šestog mjeseca pokazuje zanimanje za glazbu. Bebina reakcija ogleda se u prekidanju aktivnosti koju je radila do puštanja glazbe i okretanjem prema zvuku. To pokazuje da glazba pruža i emotivno iskustvo ugone. Dijete najprije počne reagirati na glazbu s izraženijim ritmom, odnosno na ton i glazbu s instrumentalnom pratnjom. Upravo se iz te sklonosti prema glazbenom zvuku kasnije razvijaju govor i pjevanje. Ovu sklonost djeca zadržavaju tijekom cijelog predškolskog razdoblja. Zatim se javljaju odgovori na melodijske i ritmičke elemente, a dijete već od četiri godine počinje smišljati svoje imaginativne pjesme, odnosno kombinirati već poznato u svoju originalnu tvorevinu. U petoj i šestoj godini dijete ostvaruje značajni napredak u održavanju ritma uz poznavanje teksta te je tada s njima pogodno igrati igre koje uključuju praćenje ritma udarcima dlana o dlan. Između šeste i devete godine dolazi do naglog razvoja melodijskih i ritmičkih glazbenih vještina, a nakon devete godine pristup glazbi i glazbenim pojmovima treba se početi intelektualizirati (Novosel, Rončević, 2002/2003). Dakle, poticanjem djeteta na razvijanje glazbenih sposobnosti, pomažemo mu u mnogim područjima života kao što su ovladavanje kretnjama i ravnotežom, slušanjem i govorom, socijalizacija, upoznavanje kulturnih i interkulturnih vrijednosti (Majsec Vrabanić, 2008).

Načini kretanja mogu biti voljni i nevoljni. Nevoljni su pokreti rad srca, pluća, želuca, naš vegetativni sustav, dok su voljni svi oni pokreti na koje djelujemo voljno. Glazbom potičemo prirodne oblike kretanja kao što su hodanje, hodanje na prstima, puzanje kod djece, hodanje s promjenom tempa, trčanje, trčanje s promjenom tempa, skokovi i slične kretnje kojima je svrha razvijanje grube motorike. Osim toga, glazba može doprinijeti razvoju fine motorike. Upoznavanjem djeteta s različitim vrstama glazbala i pokazujući mu kako da proizvodi zvukove uz pomoć tih instrumenata, ono vježba finu motoriku. Uz to glazbu, odnosno ciljno odabrane melodije može se koristiti za oslobađanje napetosti kod djece kod pisanja ili slikanja ili bilo koje druge radnje. Slušanje glazbe uz slikanje omogućuje djetetu bogatiji likovni izraz. Glazba i njeni elementi ritam, dinamika i tempo od velike su pomoći djetetu kod snalaženja u prostoru što je i cilj kretanja. Odrasli često pomažu djeci u svladavanju nekih kretnji i nesvjesno mu nameću svoj ritam. Ritam je dio osobnosti svake osobe i teško ga mijenjamo, zato treba dijete pustiti da pronade svoj ritam i kreće se njime. Ono sebe mora doživjeti kao aktivnog subjekta u odnosu na okolinu, što je i uvjet za razvoj osobnog identiteta. Shvaćanje odnosa između stvari i osoba je osnovni element u kretanju i to vrijedi za jednostavna

kretanja, kao i za ona koja uključuju kreativnu komponentu. Kreativno kretanje bi, svakako, bio ples. Umjetnost plesa uključuje vremensku i prostornu dimenziju, osjećaj, a očituju se u ritmu, dinamici glazbe koju slijedi. Djeca najčešće kreativno smišljaju sami svoj koreografiju te se preporučuje pustiti ih da se izražavaju i na taj način kako bi izgradili finu motoriku tijela (Majsec Vrabanić, 2008).

U našem tijelu nema organa koji je samostalno zadužen za govor. Da bi dijete naučilo govoriti, potrebno je nešto više od govornog aparata, a to je dobro razvijena moždana kora, diferencirano slušanje, mogućnost kontrole disanja i dobar uzor za imitaciju govora. U razdoblju učenja govora dijete se uči slušati i osluškivati i upravo zato je bitno da mu tada pokažemo različite melodije, kako bi postalo osjetljivo na svijet zvukova. Ipak, glazbala kao što su bubanj ili kontrabas koji se očituju u tempu marša ili plesne glazbe je dobro češće koristiti jer potiču slušanje, ali i održavanje ravnoteže i aktivaciju mišića (Majsec Vrabanić, 2008). Nedjeljiva je povezanost između glazbenih i jezičnih elemenata. Vrednote govornog jezika pune su tonova, intenziteta, pokreta koji su glavni saveznici glazbe. Također, ritam i intonacija su dvije osnovne strukturalne sastavnice govora za koje je bitno da dijete razvije osjećaj kako bi se naučilo pravilno govoriti. Osim što su bitni za pravilan razvoj djetetova govora, oni su i njegov prvi zvučni doživljaj dok im, primjerice, majka pjeva uspavanku (Novosel, Rončević, 2002/2003). Nadalje, dok se s djecom vježba pjevanje jednostavnih pjesama, pjevanje ili izgovaranje brojalice, potiče ih se na usvajanje osnovnog jezičnog vokabulara i jezičnih struktura (Majsec Vrabanić, 2008).

Kod zajedničkog slušanja i muziciranja potiče se djetetovo uvažavanje vršnjaka bez obzira na njihove eventualne poteškoće. Glazba kao neverbalna komunikacija je jedina gdje se ne razlikuju djeca s poteškoćama od onih bez poteškoća, zato je bitno birati glazbala koja odgovaraju svoj djeci. Takve vrste vježbi jako su korisne djeci s poteškoćama jer im pomažu u integraciji, a svoj ostalo djeci da se nauče socijalnim vještinama i uključe u zajedničku igru gdje su svi jednaki. Uklapanje djeteta u grupnu igru s vršnjacima te poštivanje pravila grupe najviši je stupanj socijalizacije. Najčešći glazbeni poticaji u ovom načinu rada su igre prebrojavanja, zajedničko muziciranje uz poštivanje dinamike, tempa i pauze, glazbeni igrokazi. U grupnom radu se preferira živo izvođenje glazbe jer se na taj način dijete uspješnije prilagođava ponašanju u grupi, a samim time otvara se mogućnost za razvitak niza pozitivnih karakternih osobina. Glazbeni instrumenti potiču suradnju, zajedničko sviranje i plesanje, ali i upoznavanje s različitim vrstama plesova i glazbe iz raznih krajeva i kultura što vodi do građenja zajedništva bez predrasuda (Majsec Vrabanić, 2008). Upoznavanjem s

glazbama svijeta omogućava se djeci interkulturalno obrazovanje u kojem se potiče priznavanje i poštivanje različitosti, empatija i solidarnost te bori protiv egocentrizma i diskriminacije. Oni na taj način učvršćuju svoje kulturne identitete, ali i bolje razumiju identitete drugih. To vodi prema poštivanju vrijednosti i većoj toleranciji što bi trebao biti jedan od glavnih ciljeva ustanova odgoja i obrazovanja (Dobrota, 2009).

Uloga glazbe u životu djeteta je nezamjenjiva jer je jedna od glavnih sastavnica u oblikovanju cjelovite ličnosti. Djetetov izraz je bogat, cjelovit, slobodan i spontan te se temelji na osjećajima, opažanju, istraživanju i kretanju (Vidulin-Orbanić, 2009), a djeca glazbeno djelo doživljavaju najprije fiziološki i emocionalno. Dakle, za njega je bitno da se tijekom slušanja ili muziciranja osjeća ugodno, a na kvaliteti vođenja učitelja je da taj prvotni doživljaj pretvori u glazbeno-estetski doživljaj za dijete. Ako se dijete izloži raznim aktivnostima vezanim za glazbu tada ono počinje upoznavati i razumijevati jezik glazbe i ujedno usvajati temelje opće (glazbene) kulture (Vidulin-Orbanić, 2008).

Longitudinalna istraživanja pokazala su da ona djeca koja su tijekom predškolskog odgoja bila izložena ciljanom slušanju glazbe i sudjelovanju u stvaranju glazbe brže i lakše dosežu svoj neurološki razvoj (Breitenfeld, Majsec Vrabanić, 2008). To se događa zbog toga jer glazba pobuđuje neurone obje strane mozga istodobno, potiče divergentno mišljenje te razvija apstraktno i kritičko mišljenje. Aktivno dijete u radu s glazbom i glazbalima konstantno zamišlja, otkriva, stvara, dok s apstraktne strane stalno prosuđuje, analizira, vrednuje i s time razvija lijevu i desnu stranu mozga (Vidulin-Orbanić, 2009). Osim toga, neurolozi su zaključili da djeca koja se do jedanaeste godine u sklopu školovanja nisu upoznala s glazbom, nakon te dobi vrlo teško raspoznaju visine tona i ritma te da je utjecaj glazbe i ritmičkih aktivnosti najznačajniji do 18 godine života. Dalje je dokazano da glazbena poduka poboljšava sposobnost svladavanja čitanja, jezika, pa čak i stranog, matematike te opći školski uspjeh (Breitenfeld, Majsec Vrabanić, 2008).

Kao jedno od područja umjetnosti, glazba razvija kreativno mišljenje koje podrazumijeva fleksibilnost mišljenja, sklonost prema istraživanju, sklonost pronalaženju originalnih načina za rješavanje nekog problema. Dakle, glazbom potičemo stvaralački proces, poboljšavamo kritičko i estetsko mišljenje čime se utječe na osobni razvoj i cjeloživotno učenje pojedinca (Miočić, 2012).

Glazba, dakle, ima mnoštvo pozitivnih utjecaja na dijete i potiče njegove psihičke i emocionalne reakcije. Ona otvara raznolike mogućnosti ugodne interakcije koliko između

vršnjaka, toliko između odraslih i djece. Omogućavanje ugodnih i prikladnih glazbenih iskustava djeci može pomoći izgraditi samopouzdanje i samopoštovanje. Ona im nudi mnoge načine izražavanja svoje kreativnosti, a samoizražavanje je posebno bitno za malu djecu koja nisu usvojila jezične vještine koje im omogućavaju izražavanje osjećaja, misli i potreba riječima. Uvrštavajući glazbu u rutinu rada s djecom ima velike prednosti koje pozitivno utječu na dijete, ali i na njegovu okolinu (Suthers, 2004).

2.2. Glazbena terapija u radu s djecom i zašto je ona bitna

Glazba djeluje na različite načine. S idejom da glazba pozitivno djeluje na osobe s teškoćama u socijalnoj integraciji, danas se sve više počinje razvijati znanstvena disciplina pod nazivom glazbena terapija. Mnogi su uvidjeli prednosti glazbe i zaključili da se ono što nam glazba nudi može iskoristiti u pozitivne svrhe te se iz toga razvijaju različite teorije pomaganja ljudima glazbom, pa tako i djeci.

Jedna od stručnih definicija glazbene terapije bila bi: „Glazbena terapija je upotreba organiziranih zvukova i glazbe koji razvijaju međusobnu povezanost između pacijenta i terapeuta podržavajući i osnažujući tjelesno, duševno, društveno i osjećajno zdravlje“ (Breitenfeld, Majsec Vrabanić, 2008: 22). Dakle, radi se o korištenju glazbe i njenih elemenata bilo pasivnim (slušanje) ili aktivnim pristupom (pjevanje, ples i sviranje), u svrhu pomaganja čovjeku, odnosno djetetu u onim područjima gdje je ono po prirodi zakinjuto. Osoba koja provodi glazbenu terapiju je glazboterapeut. Počeci ove terapije javljaju se u Americi nakon drugog svjetskog rata kada su vlasti tražile od glazbenih amatera i glazbenika da izvode glazbu u bolnicama kako bi olakšali oporavak psihički bolesnim veteranima. Ispočetka se ova terapija primjenjivala samo kod odraslih, ali nakon što se pokazala jako korisnom, počinju se obrazovati ljudi specijalizirani za ovu vrstu liječenja te se počinje primjenjivati i u radu s djecom (Svalina, 2009).

Glazbenu terapiju možemo promatrati sa znanstvenog i terapeutskog stajališta. Njome se istražuje kompleksnost zvukova koji su u doticaju s čovjekom te se otkrivaju dijagnostički parametri tih zvukova i njihova primjena u terapiji. Kao terapeutska disciplina njome se kroz upotrebu glazbe pokušava ostvariti komunikacija između terapeuta i pacijenta i kroz tu komunikaciju osposobiti pacijenta za što bolje funkcioniranje te zadovoljiti njegove psihičke, fizičke, emocionalne i socijalne potrebe. Dakle, tu se ne govori o glazbenom obrazovanju, već

ostvarenju kliničkog cilja (Škrbina, 2013). Kroz razvitak ove discipline, otkrilo se, primjerice, da se zvuk jačine 10 Hz pospješuje produkciju serotonina, hormona koji utječe na različite moždane funkcije, pa tako i regulaciju osjećaja boli i opuštanja. Nadalje frekvencija između 90 -111 Hz potiče lučenje beta-endofina koji pruža osjećaj ugone, a na frekvenciju od 4 Hz odgovaraju hormoni važni za memoriju i učenje – kateholamini. Ove frekvencije nemoguće je proizvesti standardnom audio opremom, stoga su potrebni posebni postupci i tehnologije koji omogućavaju njihovu realizaciju i uporabu (Sučić, 2016). Osim toga, glazbena terapija se koristi za poticanje senzorne osjetljivosti, kontrolu krvnog tlaka i srčane bolesti, jačanju imunog sustava, kod depresije, regulacije stresa i mišićne napetosti, kod antisocijalnih osoba, kod osoba s oštećenim mozgom, prije i poslije težih operativnih zahvata, kod osoba s autizmom i intelektualnim poteškoćama, ali isto tako i kod motoričkih i fizičkih poteškoća i općenito u poboljšanju kvalitete života (Škrbina, 2013). Dakle, postoji više pravaca u kojima glazbena terapija ide, a u radu s djecom najčešće se koristi s onom djecom koja imaju poteškoće u razvoju kao što su: ADHD, ADD i AD, s onima koja imaju intelektualnih problema, problema s imunološkim sustavom, problema sa sluhom, vidom, govorno-glasovnom komunikacijom, koja imaju loše razvijen lokomotorni sustav, oštećenje središnjeg i perifernog živčanog sustava te oštećenje mišićnog sistema. Kroz odgojno obrazovne procese glazbenom terapijom se utječe na smanjenje osjećaja boli i tjeskobe i na povećanje osjećaja opuštenosti, ugone i sreće što izravno utječe na mentalno zdravlje odgajnika (Sučić, 2016). Glazba se u vrtićima sve češće redovito koristi kao pomoć u razvitku govora kod djece. Pjevanjem djeca aktiviraju govor, ubrzava se razvoj njihova glasa te tako obogaćuju svoj rječnik riječima koje još nisu upotrebljavali. Osim toga, pjevanjem se razvijaju pluća i prsni koš djeteta te disanje postaje dublje i pravilnije što pomaže razvoj jasnog i pravilnog govora. Nedostaci koji ponekad nastaju u govoru, primjerice zamuckivanje, nejasan ili nepravilan izgovor nekih glasova, zamjenjivanje glasova, mogu se, uz pjevanje, djelomično ili u potpunosti ispraviti (Manasteriotti, 1981). Ovdje možemo svrstati i dječje brojalice koje zbog svoje ritmičnosti zapravo pripadaju području glazbe. Brojalice se sastoje od ritma, logatoma¹ i riječi koja imaju značenje. One omogućavaju djetetu lakše izgovaranje glasova upravo zato jer su to male kompozicije s riječima i naglašenim ritmom što olakšava djetetu izgovaranje cijele rečenice. Pomoću brojalica se mogu i ispravljati glasovi koje dijete krivo izgovara tako što biramo brojalice u kojima se pretežno upotrebljava glas koji želimo ispraviti i to na

¹ logatom - jedan ili više slogova (najčešće dva) koji nemaju značenje (na primjer: seg, doral, tetop)

početku, u sredini i na kraju riječi. Pritom se korisno služiti i onomatopejama (Majsec Vrabanić, 2008).

Prije rada s djecom potrebno je da terapeut izvrši detekciju, odnosno ispitivanje trenutnog socijalnog stanja kako bi ustanovili glazbene sklonosti te da utvrdi glazbene sposobnosti i reakcije djeteta na glazbene poticaje. Tijekom rada pristup djetetu se treba mijenjati prema načinu na koji on reagira na glazbene podražaje. Terapija djece obuhvaća (Breitenfeld, Majsec Vrabanić, 2008):

- glazbenu terapiju kod djece s teškoćama,
- rad na govornim nedostacima i problemima dišnih putova,
- prevencija kod djece bez poteškoća,
- poticanje kreativnog razmišljanja kod djece s problemom u komunikaciji,
- poticanje motiviranosti,
- razvijanje svijesti o sebi i okolini,
- razvijanje samostalnosti,
- poboljšavanje motoričke usklađenosti,
- razvijanje memorijskih sposobnosti i koncentracije,
- utjecaj na razvoj glazbenog ukusa i estetskih vrijednosti.

Glazbena terapija, po pitanju metoda, može biti *receptivna*, odnosno pasivna, gdje se terapija provodi pomoću slušanja glazbe ili *aktivna* gdje pojedinac aktivno sudjeluje u glazbenim aktivnostima sviranjem instrumenata, pjevanjem i pokretom (Sučić, 2016).

Govoreći o pasivnoj glazbi, najčešća metoda s kojom se susrećemo u vrtićima i odgajanju djece je pozadinska glazba. Radi se o način slušanja glazbe koja svojim karakterom pojačava intenzitet trenutne, primarne situacije na način da prostor ispunjava ugodom ili neugodom. Ona ne smije ometati aktivnost pojedinca, već nesvjesno djelovati na njega i biti potpora primarnoj situaciji. Stoga je potrebno paziti na stupanj glasnoće i primjerenost ove glazbe. U vrtićima je to najčešće opuštajuća i motivirajuća glazba. Prilikom odabira glazbe važan je individualan pristup, ali poželjno je da se koristi instrumentalna, a ne vokalna glazba jer vokalna može ometati. Želimo li djecu zainteresirati i obratiti im pozornost na glazbu, trebali bi se izmjenjivati vremenski intervali između tišine i glazbe. Prilikom izmjene tišine i glazbe, djeca lakše primijete ljepotu zvuka. Ovakav način korištenja glazbe ispunjava prostor, povezuje osobe u tom prostoru – djecu s drugom djecom, ali i s odgojiteljima, roditeljima, stimulira sudjelovanje u aktivnostima i interakciji s drugima, smanjuje stres i povećava

toleranciju na frustracije, poboljšava usredotočenost na sadržaje i koncentraciju, njome se realnost transformira u manje nepoznatu i ugodnu (Sučić, 2016). Što se tiče aktivnosti slušača prilikom pasivnog slušanja - on može slušati aktivno i pasivno. Aktivno slušanje se sastoji u tome da slušač svjesno percipira elemente glazbe, prati ih i pokušava glazbi dati smisao, dok je pasivna ona vrsta slušanja koja se svodi na puko primanje vanjskih slušnih podražaja na koje slušatelj ne usmjerava svjesno svoju pažnju ni aktivnosti (Rojko, 1996).

Kod aktivne glazbene terapije razlikujemo strukturirane modele u kojima je određen točan tijek svakog susreta i glazbenih aktivnosti te se provode najčešće grupno i nestrukturirane modele koji se provode individualno i u kojima pojedinac, uglavnom, sam kreira tijekom glazbenih aktivnosti, a terapeut se prilagođava tom tijeku. Od strukturiranih modela poznatija je Orffova metoda glazbene terapije u kojoj se polazi od toga da djeca trebaju sudjelovati u glazbenim aktivnostima zato što im se one sviđaju te ne smije postojati natjecateljskog ozračja. Djeca ne moraju nužno imati poteškoća u razvoju da bi se u radu s njima koristila ova terapija. Veliki naglasak se stavlja na interaktivno i multisenzorno djelovanje glazbe te pokret i ritam, a glazbena sredstva koja se koriste su: pjevanje, sviranje na instrumentima, pokret i ples, mimika i geste (Škrbina, 2013). Instrumenti koji se koriste u ovoj terapiji nazivaju se ujedno i „Orffov instrumentarij“, a radi se o: udaraljka (drvenim štapićima, bubnjevima,..) te melodijskim instrumentima (ksilofonima, metalofonima, blok-flautama), koje djeca mogu svirati i grupno na način da svatko svira svoj instrument i tako skladaju glazbu (Svalina, 2009). Kreativna ili Nordoff-Robbins glazboterapija je najpoznatija od nestrukturiranih metoda. Izvorno je osmišljena je za pomoć djeci s teškoćama u razvoju kako bi im se pomoglo u samoizražavanju, poboljšavanju odnosa i komunikacije, izgradnji stabilne ličnosti, otklanjanju patoloških obrazaca ponašanja i slično. Temelji se na principima waldorfske pedagogije koja čovjeka promatra kao duhovno biće tijela i duše koje se konstantno razvija te humanističke psihologije koja zagovara razvoj cjelovite ličnosti. U ovoj terapiji je poželjno da su u proces uključena dva terapeuta te da se sve bilježi kako bi se moglo analizirati te se naglašava važnost dječje improvizacije u glazbenim aktivnostima (Škrbina, 2013).

Značajan broj metoda glazbene terapije osmišljeno je kako bi pomogle u radu s djecom, stoga je dobro koristiti ih, bilo da se radi o djeci s poteškoćama ili bez poteškoća jer i djeci bez poteškoća ona pomaže u cjelovitom razvoju ličnosti. Djeci su pretežito namijenjeni nestrukturirani modeli te jedan od strukturiranih modela – Orffova metoda glazboterapije. Najčešće se Orffova metoda, kreativna i integrativna glazboterapija koriste u radu s djecom s posebnim potrebama, slobodna improvizacijska glazboterapija s autističnom djecom, a

paraverbalna i razvojni terapijski proces s djecom koja imaju emocionalne i komunikacijske poteškoće (Svalina, 2009). Međutim, nesporno je da se korištenjem bilo koje od glazboterapijskih metoda i ispravnim korištenjem glazbe djeci može pomoći u mnogim područjima života.

3. HUMANISTIČKO-RAZVOJNI PRISTUP U ODGOJU DJETETA

Na humanističko-razvojni pristup odgoja stavlja se veliki naglasak u zadnje vrijeme te potiče sve odgojitelje na korištenje istog u svom radu. On polazi od ideje da je dijete subjekt, a ne objekt vlastitog razvoja. Kod organiziranja odgojno-obrazovnog procesa, važno je da se polazi od same djetetove prirode i prirodnog učenja koje se ostvaruje konkretnim i izravnim iskustvom djeteta, odnosno aktivnošću djeteta u procesu učenja. Takvo učenje ostvaruje se u kontaktu djeteta s drugom djecom i podržavajućim odraslima. Zato prostorno i socijalno kruženje u vrtiću mora biti raznoliko i poticajno kako bi se djetetu omogućio cjelokupan razvoj osobnosti i vještina, razvoj njegove autonomije, omogućavanje (samo)organiziranja, suradnje s ostalima, pronalaska svog rješenja problema i kako bi ono unaprijedilo način razmišljanja, istraživanja i učenja (Slunjski, 2011).

Najveća svjetska organizacija koja se bavi područjem rane pedagogije National Association for the Education of Young Children (NAEYC) objavila je izvješće u kojem iznosi 12 načela humanističko-razvojnog pristupa odgoju kao orijentaciju za rad odgojiteljima djece do 8. godine života koja bi poboljšala kvalitetu predškolskih programa. Ta načela predstavljaju principe kojim se ova teorija vodi, a ona su (NAEYC, 2009):

1. Orijehtacija na cjeloviti razvoj (holistički pristup) – sva područja djetetovog razvoja (fizičko, socijalno, emocionalno i kognitivno) su jednako bitna i trebaju se promatrati kao jedna cjelina. Promjena u jednom području, uvijek rezultira promjenom i u ostalim, stoga se njihov razvoj treba podjednako poticati i svakom od njih pridavati jednaku važnost i pažnju.

2. Razvoj se odvija u fazama – mnogi aspekti djetetova razvoja i učenja u ranim godinama imaju određen slijed. Svako stečeno znanje, vještina i sposobnost temelje se na prethodno naučenim. Te faze su već poznate (npr. Piagetove faze razvoja), relativno stabilne i predvidljive kod svakog djeteta. One odgojiteljima služe kao opće smjernice i okvir kojim se vode u praćenju djetetova razvoja, stvaranju poticajne okoline, osmišljavanju kurikuluma, kreiranju situacija za učenje i interakciji s djecom.

3. Razvoj se razlikuje od djeteta do djeteta – svako dijete ima svoj ritam u razvoju i taj ritam se razlikuje od ostale djece, ali je različit i kod jednog djeteta u različitim fazama razvoja. Odgojitelj treba obratiti pozornost na te individualne razlike te ih uvažiti kod izbora sadržaja, metoda učenja i interakcije s djetetom.

4. Učenje je rezultat biološkog sazrijevanja i iskustva na djetetov razvoj i učenje utječe genetski faktor, ali i faktor okoline (obitelj, vrtić, susjedstvo, društvo). Zato je bitno da uz genetske predispozicije djeteta, odgojitelj održava dovoljno visok nivo očekivanja i upotrebe svoje znanje, mogućnosti i budu uporni kako bi djetetu pružili optimalne poticaje za razvoj.

5. Kod razvoja i učenja djece postoje kritična razdoblja – radi se o optimalnim fazama razvoja u kojima je nužno obratiti pozornost na određenu vrstu učenja. Tako su prve tri godine života optimalne za učenje govora i sl. Zbog toga se odgajanje treba planirati i organizirati na način da se određeno učenje ponavlja više puta u svojoj optimalnoj fazi.

6. Razvoj napreduje prema većoj složenosti, samokontroli, simboličkim i apstraktnim znanjima – rani razvoj teče predvidljivim smjerom, od jednostavnih rutina prema kompleksnim strategijama, od konkretnog razmišljanja prema apstraktnom, od potpune ovisnosti o drugima do različitih kompetencija, od impulzivnog ponašanja prema samokontroli, od senzorskih reakcija do simboličkog i reprezentativnog znanja. Stoga djeci treba omogućiti izravan kontakt s različitim medijima (crtež, slika, skulptura, različita glazba, aplikacije i sl.) kako bi stekli iskustva iz prve ruke.

7. Za učenje je potrebno imati poticajnu okolinu - kada djeca rastu uz odrasle koji ih potiču i podržavaju u njihovom istraživanju svijeta, kod njih se razvije osjećaj povjerenja i sigurnosti. Prvi djetetovi odnosi određuju svaki budući. Stoga je bitno poticati dječju radoznalost i motivaciju za učenje, održavati dobar balans između vođenog i samostalnog učenja te im pružiti dovoljno vremena da pri tome uključe što više osjetila.

8. Uvažavanje socijalnog konteksta – djeca rastu i uče u različitim socijalnim i kulturnim okruženjima (obitelj, vrtić, susjedstvo, prijatelji, društvo). Ovi različiti konteksti su usko povezani te utječu izravno na dijete. Odgojitelj mora prigrлити i poštivati te različitosti kultura koje djeca donose sa sobom te, pazeći da njegova vlastita kulturna uvjerenja ne utječu na rad s djecom, osigurati da se svako dijete osjeća dobro i sigurno u zajednici.

9. Djecu pokreće radoznalost – djeca vole aktivnosti i učiti istraživanjem. Oni stječu znanja na osnovi vlastitog iskustva i samoaktivnosti, ali isto tako i kroz promatranje i interakciju s odgojiteljima, obitelji, vršnjacima i starijom djecom, kroz knjige i medije. Uzimaju potrebne informacije iz svijeta i stvaraju vlastite hipoteze o njemu. Kada na taj način stvaraju znanja, njihovo razumijevanje materijalnih i socijalnih fenomena je puno dublje te ga lako primjenjuju na kasnije složenije situacije i u drugačijim kontekstima.

10. Djeca uče kroz igru – kroz igru se potiču djetetove motoričke, kognitivne, emocionalne i socijalne sposobnosti. Igra djeci pruža mogućnost da razviju svoje tjelesne vještine i uz to uživaju, da razumiju svijet, uđu u interakciju s drugima, da izražavaju i kontroliraju emocije, da pronalaze različite načine za rješavanja problema i vježbaju nove vještine. Istraživanja su pokazala da je igra povezana i utječe na pamćenje, samokontrolu, jezične sposobnosti, socijalne vještine i uspjeh u školi.

11. „Ja to mogu“ iskustvo – djeca napreduju u svom znanju tek onda kada su im pruženi poticaji za učenje tek nešto iznad postignute razine poznavanja nečega. Na taj se način pruža djetetu mogućnost da svlada zadatak i poveća povjerenje u sebe. Također, prije prelaska na novi nivo, novonaučena znanja trebaju se dovoljno puta uvježbati.

12. Djeca se razlikuju po stilu učenja – djeca se u velikom pogledu razlikuju u pogledu stila učenja i želje za učenjem stoga je bitno obratiti pozornost na dvije stvari: dječje osjećaje vezane za učenje (interes, zadovoljstvo, motivacija) i njihovo ponašanje dok uče (pažnju, upornost, fleksibilnost, samoregulaciju). Programi predškolskih ustanova trebaju djeci ponuditi različite mogućnosti i različite vrste zadataka te uključiti različite strategije kojima će stvoriti pozitivan odnos djece prema učenju.

U posljednje vrijeme, Reggio Emilia pedagogija koja uzima ovaj pristup kao polazišnu točku u radu s djecom koja postaje poznata u svijetu zbog jako dobrih rezultata. Reggio pedagogija je osnovana u Italiji, a ono što je razlikuje od ostalih vrtićkih programa je naglasak na dječje simboličke jezike, pažljivo organiziran, suradnički pristup njezi i obrazovanju male djece, suradnički odnos djece, roditelja i odgojitelja, pojam učitelja kao učenika, važnost uloge okoline u odgoju, uporaba dugoročnih projekata s malim grupama djece. Kurikulum ovakvih ustanova karakteriziraju osobine koje zagovaraju istraživanja djece, uključujući stvarno rješavanje problema s mnoštvom mogućnosti za kreativno mišljenje i istraživanje. Umjetnosti se, također, poklanja posebna pozornost, djeca su okružena raznim remek-djelima te ih se potiče da izražavaju sebe kroz razne načine - slikanje, crteže, glazbu, ples, pokrete, riječi i slično. Uspješne pedagogije kod kojih su umjetnost i umjetničko izražavanje visoko na ljestvici prioriteta, a koje bilježe značajan uspjeh u odnosu na pedagogiju „normalnih“ vrtića, su i Waldorfska i Montessori pedagogija (Dobrota, 2001).

4. GLAZBENI ODGOJ U HUMANISTIČKOM KURIKULUMU

Pojam „kurikulum“ označava se kao teorijska koncepcija koja se u praksi određenog vrtića provjerava, izgrađuje, modificira te neprekidno mijenja i razvija (Slunjski, 2011). Stoga se može reći da se kurikulum razvija i počinje dobivati nove osobine koje izravno utječu na proces rada vrtića. Tako se Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014.) koji je na snazi u Hrvatskoj, od nekadašnjega tradicionalnog, zatvorenog kurikulumu krenuo otvarati suvremenom kurikulumu.

Tradicionalni, bihevioristički kurikulum stavljao je dijete u poziciju objekta, ciljevi su odražavali potrebe i težnje društva, ne djeteta te su se jednako postavljali pred svu djecu bez obzira na uvjete i individualne potrebe djece. Ostvarenje nekog cilja bilo je znanje koje se postiže poučavanjem i transmisijom. Time je kurikulum bio usmjeren na ciljeve postavljene izvana, one koje odražavaju uprosječivanje djece naspram originalnosti, usmjeren na rezultate i linearno prenošenje znanja, utemeljen na filozofiji kako je sve na svijetu uvjetovano i nužno određeno, a ne slobodno i neslučajno. Humanistički kurikulum je sve suprotno tome. Dijete postaje subjekt odgoja, u prvi plan se stavljaju dječje individualne i razvojne potrebe, interesi i prava, dijete uči na prirodan i spontan način što okolinu čini bitnim čimbenikom u odgoju. Stoga kurikulum nije moguće detaljno isplanirati na dulji vremenski period i formirati u obliku popisa akademskih znanja koje dijete treba usvojiti, već se stavlja naglasak na sam proces odgoja i učenja, na cjelinu i kompleksnost uvjeta u kojem se dijete odgaja i njegove individualne potrebe, na djetetovu interakciju i iskustva koja ono stječe stavljajući ih iznad samog sadržaja učenja, odnosno propisanog nastavnog plana. Stavlja se naglasak na kvalitetu emocionalnih i socijalnih veza koje dijete ostvaruje u interakciji sa svojom okolinom, a iz kojih se razvijaju različite vrste djelatnosti kao što su: životno-praktične aktivnosti, raznovrsne igre, umjetničke aktivnosti, raznovrsno izražavanje i stvaranje djeteta, istraživačko-spoznajne aktivnosti, specifične aktivnosti s kretanjem (Petrović-Sočo, 2009).

Nacionalni kurikulum predškolskog odgoja iz 2014. godine temelji se na odgojno-obrazovnim vrijednostima, a ima za cilj poboljšanje kvalitete odgoja i obrazovanja. To se ogleda u tome što je izrađen u duhu humanističko-razvojnog kurikulumu koji daje okvir odgojiteljima po kojim se trebaju voditi u svom radu te im pruža slobodu u organiziranju rada s djecom kako bi uskladili potrebe djece s uvjetima okoline, ali isto tako i prilagodili okolinu prema potrebama i interesima djece. Kurikulum je više usmjeren na kompetencijski sustav i postignuća djece nego na sadržaj te je usmjeren na dijete, roditelje i odgojitelje i prilagođen suvremenom

društvu. Njegove temeljne sastavnice su: načela kojima se treba voditi svaka odgojno-obrazovna ustanova, društveno-kulturne i odgojno-obrazovne vrijednosti koje su orijentir za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ciljeva, ciljevi koji se dijele na dvije glavne odrednice, a to su – osiguranje dobrobiti za dijete i cjelovit razvoj, odgoj i učenje djeteta te razvoj kompetencija. Osim toga, navodi se i kakav bi trebao biti odnos kurikuluma vrtića i predškolskog kurikuluma, osiguranje kvalitete odgojno-obrazovne prakse i kurikuluma i važnost profesionalnog razvoja djelatnika vrtića (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014).

U Nacionalnom okvirnom kurikulumu za Umjetničko područje kaže se kako „Umjetnička djela i stvaralačke aktivnosti doprinose oblikovanju identiteta djeteta, jačanju njihova integriteta i samopoštovanja te stvaranju kulturne i ekološke svijesti. Odgoj i obrazovanje za umjetnost i pomoću umjetnosti stvara kulturne i ekološke svijesti. Odgoj i obrazovanje za umjetnost pomoću umjetnosti stvara kreativne pojedince koji aktivno sudjeluju u oblikovanju kulture svoje neposredne i šire okoline“ (Nacionalni okvirni kurikulum, 2011: 152). Ipak, u kurikulumu za predškolski odgoj na umjetnička područja se ne stavlja veliki naglasak već ih se najčešće ubraja u „kulturno izražavanje“ te se ne izdvajaju posebice nego se sve umjetnosti spominju samo kao skup disciplina. Stoga, s obzirom da vrtići imaju slobodu napraviti pojedinačni i posebni kurikulum ustanove prema temeljnim odrednicama predškolskog odgoja i obrazovanja (temeljna znanja, vještine i sposobnosti, vrijednosti i stavovi) te planirati područja aktivnosti, ako se osvrnemo na glazbu i glazbeni odgoj vidi se nedovoljno isticanje njegove važnosti i samim time neupućenost djelatnika vrtića (odgojitelja) u značenje glazbenog odgoja na razvoj djeteta. Temeljem nekoliko primjera iz prakse, Miočić (2012) zaključuje kako su odgojitelji još uvijek više usmjereni na sadržaj koji se obrađuje s djecom. Prilikom izvođenja glazbenih aktivnosti s djecom (*Eci, peci pec, Iš'o medo u dućan, Avanture maloga Juju, Ide maca oko tebe, Jabučica,...*) oni ne promišljaju o dječjim glazbenim sposobnostima, već se oslanjaju na svoju intuiciju, procjenu i vještinu. To se događa zato jer u Nacionalnom okvirnom kurikulumu za predškolski odgoj i obrazovanje nedostaju temeljne odrednice za pojedina područja, pa tako i za umjetničko područje u koje je ubrojen glazbeni odgoj te nedostaju jasno postavljeni i razrađeni ciljevi i načela umjetničkog (glazbenog) odgoja (Miočić, 2012).

5. KOMPETENCIJE ODGOJITELJA U VIDU GLAZBENOG ODGOJA

Moderni pogled na profesiju odgojitelja obuhvaća veliku količinu odgovornosti i aktivnosti u skladu s profesionalnom etikom. Radi se o dinamičnoj profesiji koja zahtijeva stabilne obrazovne temelje, konstantni profesionalni razvoj i stručno usavršavanje, rad na sebi i okolini, osobnu prosudbu i stalno kreativno istraživanje. Odgojitelj treba biti svjestan svoje uloge i zadataka, treba odgojni proces promatrati kao suradnički u odnosu na dijete, pripomagati mu u učenju i izgradnji identiteta, na kolege i sebe gledati kao timske igrače koji zajedno rade na ostvarivanju ciljeva koji pridonose kulturnom rastu društva te raditi i na samoj izgradnji svoje osobnosti i profesije (Miočić, 2012).

Prema jednom američkom istraživanju ono što definira jednog nastavnika, ili odgojitelja, je uspješnost u onome što radi. Uspješnost u odgojno-obrazovnom sektoru najčešće ima tri osobine: entuzijizam za svoj posao, podučavanje koje teče glatko i smisleno te objašnjavanje nepoznatog djeci koristeći se terminima iz svakodnevnog života i onime što je njima blisko. Ono što stoji na vrhu ove tri osobine je, svakako, entuzijizam koji je pokretačka sila za rad s djecom. Ovdje pod entuzijazmom misli na različite osobine odgojitelja ili nastavnika kao što je želja za usavršavanjem, upornost i strpljivost pri poučavanju, želja za motivacijom djece ili učenika, vjerovanje u njihove sposobnosti i slično. Jedna od važnih osobina je da odgojitelj njegov posao čini zadovoljnim i da energiju za rad crpi iz samog posla i uspjeha. Tada on više energije i truda ulaže u rad s djecom što djecu čini motiviranijim te se više trude, rezultati postaju bolji što izravno donosi zadovoljstvo odgojitelju. Dobar odgojitelj treba poticati dijete k samoostvarenju. Za stvaranje okruženja koji potiče samoostvarenje potrebni su: fleksibilnost, usmjerenje k aktivnom, ne pasivnom učenju, djetetu omogućiti nezavisnosti, usredotočivanje na kreativnost, poticanje suradnje s drugima, usredotočivanje na osobnost i potrebe djeteta, a ne zadatke programa te češće provođenje samoprocjene (Sučić, 2016).

U novije vrijeme dolazi se do mnoštvo novih spoznaja koje izravnu utječu na pedagogiju i rad s djecom, sve više se ističe važnost dječjih prava i okoline kao čimbenika koji utječe na razvoj. Nova znanja o razvoju djeteta u ranim godinama života proširuju vidike svim područjima koja se bave djetetom te se sve veći značaj počinje predavati upravo tim najranijim godinama jer se smatra da one najviše utječu na izgradnju pojedinca, ali i društva. U skladu s time, počinju se događati promjene i reforme u mnogim europskim zemljama, pa tako i u Hrvatskoj, po pitanju kurikulumu i obrazovanja budućih odgojitelja. Obrazovanje se

treba prilagoditi zahtjevima suvremenog kurikulumu, a teorijsko i praktično znanje trebaju biti izbalansirani. Dakle, obrazovani odgojitelj treba znati uskladiti svoje intelektualne sposobnosti s odgojnom akcijom i biti kritički intelektualac i reflektivni praktičar (Miočić, 2012).

Prema tome, za bolja postignuća u odgoju i obrazovanju djece, nužno je da se poboljša kvaliteta obrazovanja i stjecanja kompetencija odgojitelja. Bitno je napomenuti da ne postoji kompetencija koja je apsolutno stečena te odgojitelji stečene kompetencije konstantno trebaju njegovati vježbom i dodatnim obrazovanjem, odnosno stručnim usavršavanjem. Pozitivan čimbenik je da se razlika u novim kurikulumima na pedagoškim fakultetima, kojima se određuju kompetencije koje student, budući odgojitelj, treba steći nakon studija, uvelike razlikuju (kod stjecanja glazbenih kompetencija) od kurikulumu starijih stručnih studija koje su završili današnji odgojitelji. Tako su se u devedesetim godinama prije uvođenja bolonjskog procesa na predškolskim studijima u planu i programu nalazila samo dva glazbena kolegija – sviranje i metodika glazbenog odgoja u vrtićima (Miočić, 2012). Današnji program studija u Hrvatskoj vodi se bolonjskim sustavom i prilagođen je europskom principu kompetencija odgojitelja. Iz toga se javlja veći opseg nastavnih obveznih i izbornih predmeta koji pomažu stjecanje glazbenih kompetencija odgojitelja. Osim toga, neke druge promjene u obrazovanju, kao što su uvođenje državne mature i naglašavanje nužnosti cjeloživotnog učenja, potiču neprestano razvijanje kompetencija odgojitelja. Kompetencija za učenje, fleksibilnost, otvorenost i želja za kontinuiranim usavršavanjem i profesionalnim napredovanjem je postala temeljna kompetencija za odgojitelje jer kroz nju odgojitelj napreduje u svim područjima. Zbog izazova današnjice i složenih društvenih situacija u kojim se djeca nalaze, odgojitelj je dužan znati se prilagođavati takvim situacijama i stalno propitivati svoje kompetencije. Prošlost je od odgojitelja tražila obrazovanje za stabilnost, a danas se od njih traži obrazovanje za promjene (Habuš Rončević, 2014).

Kako bi prikazali glazbene kompetencije koje stekne student predškolskog studija pri završetku studiranja, iz studijskog programa preddiplomskog studija u Rijeci izdvojit ćemo one kompetencije koje stječu za glazbeni odgoj. One su podijeljene na opće i specifične glazbene kompetencije.

Opće glazbene kompetencije dijele se na instrumentalne, interpersonalne i sistemske.

Pod instrumentalne se smatra (Sveučilišni studijski program preddiplomskog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja):

- pokazivanje temeljnog poznavanja glazbene umjetnosti i glazbenog odgojno-obrazovnog područja,
- znati organizirati i planirati samostalno učenje u glazbi i kroz glazbu uz kritičko i samokritičko propitivanje umjetničkih istina,
- posjedovanje kapaciteta za stjecanje glazbenih znanja i otvorenost prema novim glazbenim iskustvima,
- razviti glazbeno-istraživačke vještine.

Pod interpersonalnim glazbenim kompetencijama se smatra (Sveučilišni studijski program preddiplomskog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja):

- posjedovanje dispozicija i kvaliteta ličnosti i primjena istih u profesionalnom glazbenom odgojno-obrazovnom radu,
- sposobnost dobrog prosuđivanja i odlučivanja u primjerenim glazbeno-obrazovnim situacijama,
- razvijanje sklonosti prema timskom radu i partnerskim odnosima uz pomoć glazbene interakcije,
- sposobnost vrednovanja i samovrednovanja vlastitog glazbenog rada,
- pokazivanje tolerancije i uvažavanja kulturnih različitosti i glazbeno-kulturnih raznolikosti,
- razvijanje glazbeno-profesionalne etičnosti.

Pod sistemskim se smatra (Sveučilišni studijski program preddiplomskog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja):

- napredovanje uz samostalni i kontinuirani glazbeni rad koristeći se raznim glazbenim izvorima i osobnim sposobnostima i vještinama,
- biti kompetentan za glazbeno-kreativnu i stvaralačku sferu svoje profesionalne uloge
- biti osposobljen za preuzimanje odgovornosti svoje profesije kao glazbenog posrednika,
- zalagati se za vlastiti profesionalni razvoj kroz promicanje ideje cjeloživotnog glazbenog učenja,
- voditi brigu o poticanju i razvijanju kvalitete glazbenog posredovanja.

Specifične glazbene kompetencije koje se stječu na ovom studiju su (Sveučilišni studijski program preddiplomskog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja):

- znanje o najnovijim odgojno-obrazovnim spoznajama i spoznajama vezanim za glazbeni razvoj i učenje,
- sposobnost prikazivanja znanja iz teorije i prakse iz glazbenih teorija, glazbenog odgoja i obrazovanja te glazbene umjetnosti,
- koristiti glazbu u svrhu komunikacije djece i komunikacije s djecom uz stvaranje međusobnih odnosa i poticanje izgradnje individualnosti,
- uz integraciju glazbe znati pomoći djetetu da razvije svoje vještine, sposobnosti, potrebe i osobine,
- razumijevanje mogućnosti glazbe koje se mogu iskoristiti za razvoj dječjeg govora, jezika, razvoj dječjih potencijala i općenito potpomaganje kognitivnog, tjelesnog i socijalnog razvoja,
- znanje samostalnog konstruiranja, implementiranja i evaluiranja integriranog kurikulumu sa svim razvojnim područjima u skladu s modernim razvojnim teorijama dječjeg razvoja,
- osvijestiti važnost uključivanja roditelja u glazbeni razvoj djeteta ta izgraditi dobar odnos s roditeljima na načelima glazbene komunikacije.

Dakle, kada bi ukratko opisali navedene kompetencije, rekli bi da odgojitelj nakon završenog predškolskog studija stječe dovoljno kompetencija koje bi ga osvijestile o važnosti glazbenog odgoja za kulturu vrtića. Prema navedenim, on stječe kompetenciju za osvještavanje vlastitih kapaciteta te mogućnost razvitka istih i nakon studiranja. Nakon studija on bi trebao kontinuirano raditi na osobnim kompetencijama, ali i glazbenim. Tijekom svog rada trebao bi znati uvidjeti svoje nedostatke u glazbenim znanjima i vještinama te ih se riješiti kontinuiranim radom na sebi, odnosno cjeloživotnim učenjem. Također, trebao bi znati iskoristiti glazbu tako da pomaže djeci u njihovu osobnom razvoju, ali i u radu s roditeljima. Na taj način glazba bi bila uključena u svakodnevne aktivnosti djece, a cjeloživotno učenje o glazbi ne bi bilo strano ni odgojiteljima ni djeci (Miočić, 2012). Ipak, istraživanje provedeno u Dječjem vrtiću Rijeka ukazuje na suprotno. Naime, prema tom istraživanju odgojitelji vrlo rijetko koriste zavičajnu, odnosno tradicijsku glazbu u radu s djecom, posebice mlađa populacija odgojitelja, glazbu najčešće povezuju s igrom, odmorom ili zvučnom pozadinom, dok je slušanje s glazbenim zadatkom, odnosno intelektualno-emocionalno slušanje instrumentalne glazbe jako malo zastupljeno. Nadalje, odgojitelji prednost daju vokalnoj glazbi pred instrumentalne glazbe, te se može reći da nedovoljnu pozornost pridaju važnosti glazbe za cjelovit razvoj djece, a kao razlog svemu tome navode nedovoljnu kompetentnost u

izboru umjetničke glazbe, nedovoljno prostora u odgojno-obrazovnom kurikulumu za ovo područje te nedovoljno stručno usavršavanje (Dundović, Sam Plamić, 2012). Iz ovog istraživanja je vidljivo da odgojitelji ne smatraju da su dovoljno kompetentni za glazbeno područje nakon završetka studija, stoga je potrebno staviti naglasak i na daljnje, stručno usavršavanje.

Što se tiče stručnog usavršavanja odgojitelja, ne radi se nužno o predavanjima ili seminarima informativnog i predavačkog tipa koja se održavaju van okruženja vrtića. Ovdje se najčešće radi o usavršavanju na radnom mjestu, jer kontekst vrtića u kojem se radi je nemoguće upoznati igdje drugdje nego u samom vrtiću. Jednako tako djelovanje i promjene koje su nastale porastom kompetentnosti odgojitelja mogu se vidjeti samo na njegovom radnom mjestu. Odgojitelj se može profesionalno usavršavati na radnom mjestu na način da traži savjete drugih odgojitelja ili stručnih suradnika koji su promatrali njegov rad te mogu objektivno procijeniti prednosti i nedostatke. Također, ako želi raditi na sebi bilo bi poželjno da vodi dokumentaciju u obliku slike, videa, zapisa ili audio zapisa o svom radu koja mu omogućuje prisjećanje i refleksiju o proteklim aktivnostima. Određene vrijednosti kao što su uvažavanje individualiteta djeteta, tolerancije, slobode djeteta i razvoj njegove odgovornosti treba uvrstiti u rad s djecom, a one kao što su stroga poslušnost i udovoljavanje odraslima postupno stavljati sa strane. U ovom se smislu od odgojitelja traži da bude refleksivni praktičar, da kroz svoj rad s djecom upoznaje djecu i okolinu i prilagodi svoj rad njihovim potrebama, a djeci je jedna od glavnih potreba kreativno izražavanje na različite načine, bilo kroz glazbu, crtanje, ples, glumu, modeliranje ili neku drugu umjetnost (Slunjski, 2008).

6. GLAZBENI ODGOJ U VRTIĆU

Za stvaranje cjelovitih i potpunijih osoba, bitno je obratiti veću pozornost na umjetnost i umjetničko odgajanje u sustavu odgoja i obrazovanja djece. Zbog toga je glazbeni odgoj nužno područje kojem se treba posvetiti vremena u predškolskom odgoju. Kao što smo već naveli, glazba u radu s djecom povećava njihovu kreativnost, njihovo samopouzdanje, ona obogaćuje dijete na emocionalnom, socijalnom i spoznajnom planu. Osim toga, učestalim korištenjem glazbe u vrtiću obogaćujemo kulturu vrtića (Majsec Vrabanić, 2008). Još od antičkog doba glazba je sastavni dio odgojne djelatnosti i smatra se vrlo važnom za odgoj cjelovite ličnosti. Glazba se, uz ostale umjetnosti, smatra bitnim djelom estetskog odgoja osobe. Pojam estetsko je u početku bio izjednačen s pojmom lijepog kao sklada i jasnoće, međutim, ono tijekom stoljeća poprima nove dimenzije i značenja u razvoju svakog bića te dobiva više subjektivno značenje pa se izjednačuje s ugodom i sviđanjem, nakon 20. stoljeća s fenomenom osjetilnosti koje se zadržalo do danas. Ako se estetski, odnosno glazbeni odgoj više uključi u predškolske ustanove, kod djece će se kvalitetnije razviti smisao za estetske vrednote, to će im osvijestiti osjećaj za lijepo i istančati osjetljivost za estetske kvalitete. To će pridonijeti razvitku potpune osobnosti, a život učiniti skladnijim, harmoničnijim, potpunijim i ljepšim (Dobrota, 2002). Problem se nalazi upravo u tome što je danas auditorij prepun glazbe s jednoličnim ritmom, pune siromašnim tonovima, zasićene sintetičkim zvukovima, s izrazito jakom dinamikom i slično, što nerijetko pobuđuje negativne osjećaje, agresivnost i nesklad kod djece koja su ovakvoj glazbi svakodnevno izložena. Roditelji nisu dovoljno profesionalni da odaberu koja je vrsta glazbe dobra za njihovo dijete, ali odgojitelj mora biti obrazovan da zna raspoznati što je dobra glazba, estetsko kvalitetna. Odgoj djeteta u određenom glazbeno-estetskom okruženju utječe na njega, njegove osjećaje i život, na njegove svakodnevne aktivnosti (Sam, 1998).

Da umjetnost i glazba trebaju imati glavnu ulogu u edukaciji i odgoju djece ističe se i u predškolskim pravcima koji pokazuju iznimnu popularnost i uspješnost posljednjih godina, a to su: waldorfska, Montessori i Reggio Emilia pedagogija. U waldorfskoj pedagogiji odgajanje umjetnošću je vježba za stvarnost. Oni imaju vlastitu filozofiju glazbe i orijentirani su na ostvarivanje sklada djetetovih osjećaja, volje i mišljenja pomoću specifičnog načina tumačenja djelovanja ritma, melodije, intervala i harmonije. Veliku pozornost pridaju zbornskom pjevanju i orkestralnom muziciranju, a od instrumenata najčešće upotrebljavaju lire, pentatonske flaute i harfe. U okviru Montessori pedagogije dijete se smatra tjelesno-

duhovnim bićem koje se harmonično razvija koristeći sva svoja osjetila. Stoga se velika važnost pridaje aktiviranju i odgoju svih osjetila te „osjetljivim stupnjevima“ i razdobljima naročite spremnosti za učenje. Osjetilo sluha i bavljenje glazbom ovdje imaju posebnu važnost. Prema Mariji Montessori, pedagoginji koje je utemeljila ovaj pristup odgoju, razdoblje od treće do šeste godine je razdoblje kada treba početi razvijati vještinu pjevanja kod djece. Djeca ranije počinju reagirati na ritam nego primjećivati melodiju stoga se u ovom pristupu vodi računa o tome da rade na različitoj glazbi s različitim ritmovima kako bi pomoću ritma i plesa postigli bolju koordinaciju pokreta. Koriste se i specifična glazbala kao što su „gljivasta“ zvana, glazbalo sastavljeno od trinaest zvona pomoću kojih djeca mogu stvarati ili imitirati zvukove. U ovim vrtićima se provodi i glazbeno opismenjavanje, ali se ne smatra glazbenom aktivnosti jer se osjetilna iskustva primaju samo preko sluha (Dobrota, 2001). U Reggio Emilia pedagogiji se iznimno njeguje dječje kreativno stvaralaštvo posredovanjem različitih ekspresivnih oblika. Ovdje se prihvaća fantastička teorija o stotini dječjih jezika, odnosno o multiplim inteligencijama – vizualnoj, glazbenoj, matematičkoj, kinestetičkoj i drugima. Ipak, najviše se naglašava umjetnička aktivnost i stavlja se ispred matematičke ili čitalačke aktivnosti. Smatra se da ona pomaže u zadržavanju interesa djece i razvitku mašte te boljeg razumijevanja problema, a veći naglasak se stavlja na proces, a ne finalni proizvod. Umjetničkim izražavanjem djeca imaju mogućnost razumjeti i iskusiti svijet na brojne načine, stoga se jako vrednuje dječja umjetnička ekspresivnost i komunikacija gestama, glazbom, plesom, slikanjem i slično. U središnjem prostoru u predškolskoj ustanovi nalazi se atelijer koji je u ovom vrtiću treći odgojitelj i poziva djecu na kreativnost i istraživačke pothvate, a uređen je kao radionica, laboratorij i studio (Nenadić-Bilan, 2011).

U radu s djecom treba primjenjivati različite glazbene oblike kako bi razvili njihovu slušnu osjetljivost i metričko-ritmičku sigurnost djeteta. Također, trebaju se i stvoriti uvjeti za poboljšanje glazbene kulture na način da se djecu upozna s važnim klasičnim djelima i skladateljima. Djeci bi trebala biti predstavljena ona klasična djela koja odgovaraju njihovom uzrastu što znači da ne bi trebalo biti velikih oscilacija u dinamici i tempu, a maksimalno trajanje glazbenog djela bilo bi deset minuta. Poželjno je i da svaka skladba u potpunosti bude prezentirana djeci. Osim slušanja, djecu bi trebalo aktivirati na način da sama stvaraju male glazbene oblike te osim individualno, stvaraju i zajednički, odnosno u skupinama. Zajedničko slušanje i muziciranje stvara ozračje među djecom u kojem oni prihvaćaju jedno drugog bez obzira na eventualne poteškoće. Glazba je kao neverbalna komunikacija najbolji način socijalizacije djece jer uz korištenje nje kao komunikacijskog sredstva, razlika između djece

bez poteškoća i onih s poteškoćama se najmanje vidi. Zbog toga je „glazbenu situaciju“ i glazbala u vrtiću potrebno prilagoditi i djeci s poteškoćama. Također, djeci bi se trebalo pokazati i dopusti da koriste što više različitih glazbala. Korištenjem različitih glazbala postizemo to da dijete njih, osim što ih čuje, može vidjeti, opipati i sam proizvesti zvuk čime ono aktivira više osjetila. Na dijete velik utjecaj ima ritam. Primjerice ritmički naglašena glazba, ali i melodije s brzim slijedom tonova djeluju uzbuđujuće na vegetativni sustav, dok tiha i monotona glazba umiruje i uspavljuje. Kod mirne glazbe najveću ulogu ima ljudski glas, ali isti utjecaj može se postići i s nekim instrumentima kao što je violina. Ako koristimo različitu glazbu s različitim ugođajem možemo pokrenuti niz psihičkih i somatskih procesa u osobi jer osoba, odnosno dijete, ne samo da čuje glazbu nego je i osjeti cijelim bićem. Zbog toga glazba pomaže i kod uspostave kontakta s djetetom i onda kada se ono ponaša svadljivo, prkosno i negativistički. Upotreba glazbenih instrumenata normalizira ponašanje djece jer kada ono pomoću glazbala uspješno odradi zadatak, osjeća se uspješno i zadovoljno. Prilikom upotrebe glazbenih instrumenata u radu s djecom treba se obratiti pozornost na nekoliko bitnih stavki, a to su (Majsec Vrabanić, 2008):

- treba brinuti o razdobljima posebne osjetljivosti za svako dijete pojedinačno – ovo razdoblje se kod neke djece pojavljuje već oko treće godine, međutim, najizraženija želja za upoznavanjem elemenata glazbe pokazuje se između pete i šeste godine. Mnogi stručnjaci i psiholozi se, pak, slažu da se glazbene sposobnosti javljaju znatno ranije od ostalih.
- okolina i instrumenti trebaju odgovarati psihomotornom stadiju razvoja djece
- orijentirati se prema samoobrazovanju
- rad treba organizirati tako da ima svrhu i pomogne djeci kod stvaranja socijalnih i moralnih normi ponašanja te razvijanja empatije.

Kako bi obogatili kulturu vrtića i omogućili djeci da se što više kreativno izražavaju treba znati iskoristiti prilike koje nam se pružaju. Blagdani i razne svečanosti tijekom godine idealni su da se aktivira dječja mašta. Dakako, ponekad treba i sam inicirati prilike tako da vrtić uspostavi suradnju s nekim kulturnim ustanovama koje su u području glazbe, kao što su glazbene škole, ili da se djecu vodi u posjete kazalištu, na koncerte ili glazbena događanja van vrtića (Majsec Vrabanić, 2008). Da su djeca fleksibilnija u mlađoj dobi i da lakše prihvaćaju nepoznatu glazbu kao lijepu pokazuje istraživanje Dobrote i Ćurković (2006) u kojem su se djeca mlađe dobi izjasnila da imaju pozitivniji stav o klasičnoj glazbi nego učenici starijeg

uzrasta koji već imaju formirane stavove. Također, u ovom istraživanju se pokazalo da su mlađa djeca otvorenija prema novim glazbenim iskustvima i prema različitoj glazbi. Ta saznanja su nam jako bitna jer pokazuju nužnost potrebe da djeca budu izložena umjetničkoj glazbi kako bi glazbu doživjeli kao umjetnost i bili spremni za kvalitetni daljnji glazbeni razvoj (Dobrota, Ćurković, 2006). Djecu bi trebalo s vremenom upoznati i s narodnom i tradicijskom glazbom domovine, ali i drugih zemalja. Upoznavanjem i razumijevanjem narodne glazbe kod djece se javlja potreba za njenim kultiviranjem što je bitno za cijelu zajednicu i za očuvanje identiteta pojedinca. Narodnu glazbu i običaje potrebno je uključiti u plan i program pogotovo posljednjih godina jer sve više prijeti opasnost od izumiranja folklornih tradicija i prije no što ih se uspije zabilježiti. To se događa zbog popularne glazbe koja je plasirana putem svih medija i brzo prihvaćena od strane slušateljstva, posebno mlađeg, jer ima privlačne i lako pamtljive tekstove i melodije. Zbog toga se javlja situacija u kojoj narodna i tradicijska glazba mladima postaje neatraktivna i neprivlačna i to samo zbog toga jer nisu obrazovani za prepoznati njenu pravu vrijednost. Stoga bi odgojitelji trebali biti zaduženi da nauče djecu, onoliko koliko je to moguće, vrednovati i čuvati glazbenu narodnu i kulturnu baštinu, prepoznati kvalitetnu i vrijednu glazbu među mnoštvom izbora koja nam se nude te aktivirati djecu da prisustvuju i sudjeluju u izvođenju tradicionalnih glazbenih i drugih manifestacija (Dobrota, 2001).

Djeca bi se u predškolskoj ustanovi trebali susresti i upoznati s vokalnom, instrumentalnom i vokalno-instrumentalnom glazbom. Instrument za vokalnu glazbu je ljudski glas što znači da je vokalna glazba – pjevanje. Djeca vole slušati vokalnu glazbu i pjevanje odraslih i to one pjesme koje svojom glazbenom postavom – visinom tonova, opsegom melodije, nadilaze njegove mogućnosti u pjevanju. Također, vole slušati pjevanje jednog glasa jer se na taj način poistovjećuje s odgojiteljem, poseže za vlastitim glazbenim odgovorima i osjeća i razumije pjesmu. Posebno veselje im pruža kada slušaju pjesmu koju znaju da će oni kasnije pjevati, ili, kada se snimi njihov glas, ili cijela skupina dok pjevaju i potom im se pokaže snimka. Dok se koristi vokalnom glazbom od iznimne je važnosti da tekst bude jasan i razumljiv djetetu, a pjevanje mora biti glazbeno i emocionalno obojeno. Vokalno-instrumentalnu glazbu djeci je moguće predstaviti iz dvije perspektive: posredovanjem audio-tehnike ili, za djecu poticajnijim načinom, direktnim susretom s glazbom. U tom slučaju postoje dvije opcije: prva je da odgojitelj i svira i pjeva pjesmu, a druga je da uz odgojitelja sudjeluju i djeca na način da sviraju pjesmu na udaraljka (ili nekom drugom prigodnom glazbenom instrumentu). Također, moguće je djecu izvesti na koncerte, u kazalište, kako bi uživo doživjeli glazbu koje

će se kasnije zasigurno odraziti u njihovoj igri ili nekoj drugoj aktivnosti. Instrumentalna glazba je ona koja se izvodi na instrumentima. Instrumentalna glazba javlja se kao solistička kada svira jedan instrument ili kao orkestar kada svira skupina od više različitih instrumenata. Orkestralni instrumenti svrstavaju se u četiri temeljne skupine: puhački, gudački, udaraljke i žičani instrumenti. Djeca u vrtiću se najčešće koriste udaraljka, ali trebalo bi ih upoznati s barem jednim instrumentom iz svake skupine (Sam, 1998).

Kroz umjetnički proces stvaranja, izvođenja i odgovaranja na glazbene podražaje, djecu se mogu poučiti esencijalne vještine koje ih pripremaju za buduće izazove dvadeset prvog stoljeća, a te vještine su: kritičko mišljenje, kreativno razmišljanje, suradnja i komunikacija. Zato odgojitelji trebaju to uvažiti tijekom svog rada s djecom i koristiti glazbu kako bi ih pripremili za buduće zahtjeve koje će svijet staviti pred njih. Kritičko mišljenje može se razvijati uz pomoć riječi i teme neke određene pjesme. Teme za raspravljanje ovise o godinama djece. Tako ih, primjerice, uz pretpostavku da smo pustili pjesmu koja govori o zagađenju prirode, možemo pitati: kako svojim ponašanjem uništavamo prirodu? Što je potrebno za zaštitu prirode? Djecu se, također, može upitati da pokretima izraze značenje pjesme, da analiziraju promjene melodije tijekom pjesme, da izaberu glazbene instrumente koji se dobro slažu uz određene dijelove pjesme i slično. Kod kreativnog razmišljanja djeca iznose svoje ideje i smišljaju nešto novo i svoje. Da bi odgojitelji potaknuli kreativno razmišljanje nakon preslušane pjesme mogu pitati djecu da nabroje životinje koje bi oni stavili u pjesmu umjesto one koja se spominje i zatim otpjevati pjesmu s „njihovim“ životinjama. Mogu im predložiti da nađu objekt oko sebe s kojim bi mogli odsvirati pjesmu ili da je odsviraju koristeći se samo papirom i slično. Bitno je dopustiti djeci da izraze svoje ideje i eksperimentiraju igrajući se uz i s glazbom. Kroz međusobnu suradnju djeca stvaraju prijateljstva, uče kako prihvatiti druge i kako pomoći drugima. Suradnja i prihvaćanje se u radu s glazbom može razvijati tako da odgojitelj djecu potiče da zajedno plešu na glazbu iz različitih kultura, tako što zajedno sviraju na različitim instrumentima ili objektima, također, koristeći pjesme na temu zajedništva, prihvaćanja razlika, prijateljstva, itd. Glazbu za poticanje komunikacije odgojitelji mogu upotrijebiti u smislu da pomognu djeci sa svakodnevnim aktivnostima, ohrabre dobra ponašanja, potaknu razvijanje umjetničkih, ali i ostalih vještina kao što su govor, jezik. Korištenje glazbe za poticanje komunikacije i za poticanje učenja je iznimno korisno u radu s djecom s posebnim potrebama. Glazbene aktivnosti zapravo stvaraju situacije u kojima dolazi do komunikacije i time glazba postaje instrument komunikacije i izražavanja. Primjerice, kako bi potaknuo komunikaciju među

djecom, odgojitelj može reći djeci da izraze svoje osjećaje kroz sviranje nekog instrumenta, a ostala djeca mogu pogađati o kakvim se osjećajima radi. Kvalitetnim poticanjem djece i njihove mašte, oni mogu razviti mnogo vještina i znanja kroz glazbene procese stvaranja, izvođenja i odgovaranja (Kim, 2017).

Postoje razne glazbene aktivnosti koje odgojitelj u vrtiću može raditi s djecom. Voglar (1989) ih dijeli na pjevanje, slušanje, glazbene igre te sviranje. Kod pjevanja razlikuje metodu stvaralačkog pjevanja i metodu reproduktivnog pjevanja. Kod stvaralačkog pjevanja dijete samo izmišlja tekst ili melodiju ili tekst i melodiju. Naravno da se u svim slučajevima radi o jednostavnim dječjim melodijama, dječjim tekstovima, recitacijama i slično. Kada se radi o aktivnosti izmišljanja teksta na melodiju, djeci se najčešće zada već postojeća dječja pjesmica koju oni trebaju nastaviti uklapajući svoj tekst u melodiju. Program stvaralačkog pjevanja dijeli se u tri stupnja. U prvom stupnju potrebno je utvrditi kakvo je glazbeno stvaralaštvo kod djece određene dobne skupine i imaju li tendenciju sami smišljati pjesmice ili melodije. U drugom stupnju potrebno je provoditi glazbene aktivnosti s djecom i poticati ih na glazbeno stvaralaštvo te im ukazati na vrijednost kreativnih glazbenih djela. U trećem stupnju djeca se sama odazivaju na odgojiteljev poziv za izmišljanje pjesmica, pjevanje, stvaranje novih melodija i to rade s zadovoljstvom. U glazbenu aktivnost slušanja ubraja se: slušanje zatvorenih očiju, prepuštanje glazbi, likovno ili plesno izražavanje glazbe, nagađanje glazbe i slušanje s promatranjem (Voglar, 1989).

U glazbeno terapijskom postupku, u vrtiću razlikujemo aktivno i pasivno slušanje. Kod aktivnog slušanja mora se paziti da pjesma, odnosno skladba ne bude preduga kako bi djeca ostala koncentrirana i aktivna dok je slušaju. Kod slušanja skladbe najbolje bi bilo dati im da slušaju minijature (traju do tri minute) vokalne, instrumentalne ili vokalno-instrumentalne. S obzirom da su djeca sklona veselom i plesnom ritmu, preporučljivo je koristiti takve vrste skladbe, ali bez da se isključe ostale. Svako skladbu bi im trebalo pustiti više puta te se tijekom slušanja glazba ne smije prekidati. U radu s djecom, analitičko slušanje treba izbjegavati, a dok djeca slušaju treba im dopustiti da se prepuste glazbi, da se kreću, plešu, slikaju. Pasivnim slušanjem uvelike se utječe na glazbeni ukus djece, stoga treba biti oprezan kakvu glazbu puštamo djeci „u pozadini“ dok se bave nekom aktivnošću. To mora biti umjetnički kvalitetna glazba. Ipak, treba izbjegavati da djeca neprekidno slušaju glazbu. Neprekidnim slušanjem glazbe djeca ne dobivaju prilike za spontano pjevanje. Dok svira glazba, za vrijeme pasivnog slušanja, djeci se ne obraća pozornost na nju, ponaša se normalno i radi trenutna aktivnost, a odgojitelj dok priča ne stišava ili povisuje glas. Djeca će najčešće

sama pokazati zainteresiranost za glazbu i svojim ponašanjem pokazati da je primjećuju – laganim njihanjem, odlaženjem do izvora zvuka, zapitkivanjem o glazbi i slično. Glazba se može koristiti kao kulisa u aktivnostima kao što su pričanje priča, dramske improvizacije, u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi i slično (Gospodnetić, 2011). Rojko (1996) još razlikuje osjetilno, senzomotoričko, emocionalno, estetsko i imaginativno slušanje. Osjetilno je kada određeni glazbeni sklopovi imaju jednake podražaje na duhovnoj i tjelesnoj razini kao i osjeti. Senzomotoričko je ono slušanje kada glazba toliko duboko ulazi u osjetna područja da se to izražava različitim pokretima tijela, ali i kada osoba dok sluša glazbu uz nju veže i različite motoričke asocijacije, primjerice glazba kao uspavanka, kao marš i slično. Emocionalno slušanje je slušanje glazbe koje dovodi do emocionalnih promjena: uznemirenost prelazi u smirenost, napetost u opuštanje i slično. U estetskom slušanju težište se prebacuje na umjetničko djelo, a subjektivnost se ostavlja sa strane. Ovdje se traže refleksije o djelu, ono postaje predmet analiziranja. Imaginativno slušanje se veže uz izražajnost glazbe i ona se promatra kao rezultat psihičkih stanja (Rojko, 1996).

Glazbene su igre kod djece predškolskog uzrasta važne kako bi se razvijale glazbene sposobnosti djece, posebno one vezane za sluh i ritam. Prema Voglaru (1989) glazbene igre se dijele na: uspoređivanje zvukova, reproduciranje, nagađanje i stvaralaštvo. Kod uspoređivanja zvukova dijete sluša glazbu i uspoređuje zvukove po visini, jačini i slično. Reproduciranjem dijete oponaša zvukove koje je čulo, glasom, instrumentom ili plesom. Igra nagađanja odnosi se na to da dijete treba pogoditi koje instrumente su čuli u glazbi, kakva vrsta plesa bi odgovarala određenom ritmu i slično. Glazbenim stvaralaštvom se smatra kada dijete samo producira glazbu glasom ili nekim instrumentom. Što se tiče sviranja glazbenih instrumenata, to se dijeli na (Voglar, 1989): stvaranje, reproduciranje i pratnju. Stvaranje je, kao u glazbenim igrama, kada dijete osmišljava glazbu na instrumentu samo, u paru ili u skupini. Reproduciranje je ponavljanje melodije ili zvukova koje čuje, čime se dobro može uočiti stupanj razvijenosti djetetovih glazbenih sposobnosti. Kod pratnje djeca mogu biti kreativna u potpunosti te oni ovdje sviraju na instrumentima pratnju nekoj pjesmici, priči, dramskom tekstu, plesu i slično (Voglar, 1989).

6.1. Ples i pokret

Ono što je usko vezano uz glazbu u vrtićima je svakako ples i dječji glazbeni pokret. Djeca na zvuk glazbe gotovo refleksno reagiraju plesom i kretnjama. Dječji pokret uz glazbu je zapravo

odraz glazbenog ritmičkog i estetskog osjećaja. To je jedan od načina djetetovog komuniciranja. Komunikacija pokretom djetetu je najbliža u ovom stupnju razvoja, što je čini najznačajnijom. Dječji pokret uz glazbu pokazuje njegovo prihvaćanje glazbe te se taj glazbeni pokret i glazba odvijaju u istom vremenu i prostoru (Sam, 1998). Svako ljudsko biće rođeno je sa željom za plesnim izričajem i ritmičkim pokretom. Iz svog prvobitnog oblika pokret i ples je postao neiscrpno sredstvo čovjekova fizičkog izražavanja te svojom kompozicijom i različitim kombinacijama dopušta stvaranje mnoštva različitih plesnih izričaja. Ples je jedinstven način izražavanja i komunikacije tijelom za koji nije potrebno poznavanje nekog jezika, on je prirodan jezik koji razumije svaki čovjek i upravo zato je među prvim vrstama komunikacije kojoj djeca pribjegavaju dok se još ne znaju jezično točno izražavati. Ples ima dva učinka – on može smiriti i uzbuditi emocije, stoga kombinacijom plesa i glazbe dobijemo idealni učinak u radu s djecom i njime uvelike utječemo na dijete i doprinosimo njegovu razvoju (Škrbina, 2013). Ples i glazba su jednostavan način za poticanje na slobodnije izražavanje emocija, za jačanje samopouzdanja i sigurnosti, razvijanje dječje mašte i kreativnosti. Pomoću plesa i glazbe nesigurnu djecu se može potaknuti da se oslobode, opuste i pokažu sebe. Uvježbavanjem plesnih pokreta uz glazbu djeca razvijaju svoje stvaralaštvo, harmoničnost, dinamičnost, ljepotu i izražajnost pokreta te pravilno držanje tijela (Cetinić, Vidaković Samaržija, 2014).

Prilikom izbora glazbe uz koju želimo da dijete izvodi improvizaciju pokreta, odnosno ples, potrebno je paziti da glazba bude djetetu bliska, poznata i jednostavna kako bi je lakše zapamtili. Djeca koracima izražavaju vrijednost trajanja nota, a pokretima ruku oslikavaju naglašene i nenaglašene dijelove takta. Zato je jako bitno paziti povezuju li djeca pokrete s ciljano odabranom glazbom. Odabirom adekvatne i poticajne glazbe potiče se kreativno plesno izražavanje. Prvotni dječji pokreti uz glazbu kasnije se mogu povezati u ritmičke cjeline, stilizirati i izvoditi u raznolikim formacijama i oblicima dječjih igara. U dječji ples se mogu dodati razni rekviziti koji će djeci ples učiniti zabavnijim i privlačnijim. Rekviziti mogu biti štapići, zastavice, trake, jednostavni glazbeni instrumenti, zvončići i slično. Ples utječe pozitivno na cjelokupni razvoj djeteta jer obuhvaća duhovne i tjelesne sadržaje, utječe na njegovu osobnost i uravnoteženost, održavanje životne energije i razvoj psihosocijalnih sposobnosti. U radu s djecom ples se najčešće koristi u svrhu razvoja motoričkih sposobnosti i to upravo zato jer je jedna od najprimjerenijih aktivnosti za to. On pozitivno utječe na razvoj brojnih sposobnosti kao što su osjećaj za ritam, osjećaj za pokret, osjećaj za ljepotu izvođenja pokreta, za vizualizaciju vlastitog položaja u skupini i slično (Škrbina, 2013). U razvoju

motoričkih sposobnosti i u plesno-ritmičkom odgoju djece aspekt na koji se treba obratiti pažnja je razvijanje kinestetičkog osjeta. On se razvija vježbom, kretnjama, uz ili bez glazbe. Nadalje, kroz pokret se treba poticati mašta, dječje stvaralaštvo i improvizacija. Improvizacija se najčešće javlja prilikom aktivnog slušanja glazbe. Za njeno poticanje je najbolje koristiti življu i plesnu glazbu jer ih takva glazba potiče na trčanje, skokove i gibanje cijelog tijela, dok ih polagana i mirna glazba potiče na njihanje i u plesu im najviše pokreće ruke. Da bi glazbeni doživljaj bio potpun, glazbu se ne smije prekidati. Odgojitelj tijekom dječjeg plesa, ukoliko želi pustiti djecu da u potpunosti improviziraju, može stajati sa strane lagano se krećući, kako bi pokazao da i on uživa u glazbi. Kada pleše s djecom, oni počinju imitirati njegove pokrete stoga treba paziti da se pokreće u skladu s ritmom glazbe (Gospodnetić, 2011). Zadnjih godina u vrtićima i izvedbenim planovima osnovnih škola nalazi se nova „umjetnost“- euritmija, koja predstavlja harmoničan spoj snaga govora, glazbe i pokreta. Euritmija je plesni oblik umjetnosti u kojem pokreti tijela koriste za izražavanje glazbe ili govora. Ona ima odgojnu, terapijsku i preventivnu funkciju, a u waldorfskim vrtićima se koristi kao obvezni predmet. Prakticiranjem euritmije poboljšava se fleksibilnost i lakoća te dobiva veća kontrola nad svojim tijelom i sloboda pokreta, potiče se koordinaciju pokreta, poboljšava sposobnost opažanja i umjetničkog stvaranja te jačaju socijalne vještine. Vizualiziranjem tona i govora ulazimo u sferu međuprostora i aktiviramo nova osjetila što nam pomaže da dobijemo dublji uvid u svoju spoznaju. Stoga ona pomaže djeci da sebe uvide kao cijele i potpune ljude. U svim ostalim vrstama plesa kreće se u ritmu glazbe, dok u euritmiji dijete postaje glazba i govor (Sučić, 2016).

Djetetu je potrebno dopustiti da pleše samo, spontano uz predloženu glazbu. Na taj način ono izražava sebe kroz ples i time da se potiče njegovo stvaralaštvo. Specifična forma je kreativni ples. To je, dakle, improvizirani ples koji je smišljen u trenutku plesa, bez da su djeca unaprijed savjetovana kako da plešu i koje pokrete da koriste. Usmjeravanjem pozornosti na pokret i emocije u tijelu i traženjem zadovoljavajućih i smislenih pokreta, djeca se kroz takav ples približavaju vlastitoj prirodi. Takav ples okrenut je cijelom biću i njegovim potrebama, stoga je idealan za djetetov cjelokupni razvoj (Sušan, 2014). Ipak, odgojitelj bi trebao povremeno s djecom uvježbavati i koreografske pokrete. U koreografiji koju je on prethodno osmislio različiti pokreti trebaju slijediti različite glazbene teme, a kad se glazbena tema ponavlja, ponavlja se i pokret. Djeca, dok promatraju odgojitelja kako se kreće uz određeni glazbeni element, razvijaju senzibilitet za glazbene elemente. Međutim, za napredak razvoja djeca trebaju i oponašati odgojitelja, a ne samo gledati. Odgojitelj pri osmišljavanju

koreografije treba paziti na fiziološke sposobnosti djece, ali uzeti u obzir i znanja iz razvojne psihologije - djeca srednje skupine vole plesati na mjestu pa treba planirati sjedeći ples (ili u nekom drugom stavu), djeca mlađe i starije skupine preferiraju živahnu glazbu i kretnju po prostoru (Gospodnetić, 2011).

6.2. Uloga odgojitelja u glazbenom odgoju

Na temelju analize različitih eksperimenata i istraživanja pokazalo se da puno veću ulogu u realizaciji teorijskog modela programa ili kurikuluma ima odgojitelj (i uvjeti) nego sam program. Time odgojitelj dobiva veću, zahtjevniju ulogu u kojoj on ne samo da izvršava propise i zadatke već iste razvija, usavršava, promišlja o njima, dopunjuje, kreira. Najvažnija osobina odgojitelja današnjice bila bi da je usmjeren k djetetu, a ne na sadržaj, da djetetu prepusti odabir teme i aktivnosti čime se želi baviti, a ne da on unaprijed osmisli. U tom slučaju, djeca bi se često okretala svojoj mašti i kreativnosti među ostalom i prema glazbenom stvaralaštvu (Miljak, 1996).

Za razvoj glazbenog stvaralaštva kod djece potreban je razvoj i odgoj individualnosti, autonomije i slobode djeteta. Upravo iz različitosti proizlazi dječja kreativnost. Stoga je na odgojitelju da mu predloži različite aktivnosti, situacije, oblike i rekvizite za izražavanje svoje kreativnosti. Također, bitno je shvatiti i prepoznati kreativna ponašanja djeteta kako bi ga se moglo poticati. Kako bi dijete moglo pokazati i razvijati svoje stvaralaštvo, treba imati stalnu slobodu i mogućnost za pogreške, te bezuvjetno prihvaćanje, odobravanje i poticanje od strane odgojitelja kao odrasle osobe (Miljak, 1996). U glazbenom odgoju, odgojitelj gubi staru tradicionalnu kontrolirajuću ulogu i dobiva mnoštvo drugih uloga. Jedna od važnijih je da mora biti dobar motivator jer djeca će zavoljeti i zainteresirati se za glazbu jedino ako ona redovito bude uključena u njihove aktivnosti i predstavljena im na kvalitetan način. Odgojitelj mora u djeci probuditi želju za različitim glazbenim aktivnostima: pjevanjem, slušanjem, sviranjem i plesanjem. To uvelike ovisi o glazbi koju bira za aktivnosti s djecom. Ona mora biti bliska djetetu sadržajem i izražajnim sredstvima, kvalitetna i pristupačna djeci jer odabirom takve glazbe odgojitelj potiče razvoj dobrog glazbenog ukusa kod djece. Odgojitelj bi djecu trebao poticati da pričaju o glazbenim djelima koja su slušala kako bi saznao osobne doživljaje djece. Zatim bi te doživljaje bilo korisno zabilježiti (zapisati, snimiti) i dokumentirati kako bi što bolje razumio i uočio interese djece te prema njima planirao buduće glazbene aktivnosti. Odgojitelj bi trebao djecu što češće motivirati da izraze svoje glazbene

doživljuje kroz likovne aktivnosti i ples ili na neki drugi način koji njima odgovara. Veliko odgojno značenje ima i odlazak na glazbene priredbe ili koncerte, stoga bi bilo dobro da se odgojitelj potruži organizirati povremene odlaske na takve događaje. Nadalje, odgojitelj dobiva ulogu posrednika jer on neizravno sudjeluje u glazbenim aktivnostima i okreće se prema suradničkom učenju djece i s djecom. Treba izbjegavati direktivno vođenje djece u glazbenim aktivnostima, već treba postati njihov partner u otkrivanju njihovih sposobnosti. Treba ih redovito poticati na uočavanje glazbenih elemenata te im pomoći u složenijim glazbenim aktivnostima (Habuš Rončević, 2014). Odgojitelj pri upoznavanju djece s elementima glazbe treba raditi na sljedećem (Majsec Vrabanić, 2008):

- razvijanju osjećaja za ritam,
- razvijanju osjećaja za izražajnost u dinamici,
- razvijanju osjećaja za izražajnost u tempu,
- razvijanju osjećaja za intonaciju,
- potaknuti djecu da glazbene misli izraze i na druge načine (kroz ples, pokret, slikanje),
- ponavljanje određenih manjih glazbenih cjelina u svrhu pamćenja,
- poticanju grupnog rada na glazbenim aktivnostima,
- znati objasniti glazbene znakove i pojmove.

Ono što odgojitelj koji radi na razvijanju dječje osjetljivosti za glazbu treba konstantno raditi, je provjera problema opažanja s psihološkog i spoznajnog gledišta. Provjeru mora raditi jer dijete može adekvatno, ali i neadekvatno reagirati na poticaje kojim se želi privući njihovu pozornost, a reakcije se mogu očitati u aktivnosti ili raspoloženju djeteta tijekom glazbene aktivnosti (Majsec Vrabanić, 2008). Odgojitelj treba ponekad napustiti stav kontrolora i organizatora glazbenih aktivnosti i prepustiti djeci da odaberu čime se žele baviti. Primjerice, prepustiti im odabir pjesme, spontane reakcije prilikom glazbenih aktivnosti i slično. Treba se uključivati u njihove aktivnosti kao suigrač. Odgojitelj je dužan osigurati materijalno-prostorne preduvjete za glazbene aktivnosti djece. Uređenje, smještaj i opremu glazbenog centra u dnevnom boravku treba biti kvalitetno osmišljeno jer jedino tada se djeci omogućuje aktivno bavljenje glazbom, viši nivo samostalnosti i mogućnost suradnje i rad u skupini. Centar treba biti opremljen primjerenim i različitim glazbenim instrumentima kako bi se omogućilo uključivanje djece s različitim glazbenim sposobnostima. Jednako tako treba osigurati uvjete i inkluziju djece s posebnim potrebama, a glazba i glazbena terapija je najbolji način da se to postigne (Habuš Rončević, 2014).

Odgojitelji moraju znati da imaju veliki utjecaj na dijete. Roditelji su njihov prvi uzor, a drugi odgojitelj i boravak u vrtiću. Zato je bitno da odgojitelj osim s djecom, paralelno radi na izgradnji i ostvarivanju glazbene osjetljivosti kod roditelja i razvijanju njihove svijesti o važnosti glazbe. S obzirom da malo dijete još nema izgrađen sustav vrijednosti, kroz kvalitetnu komunikaciju i suradnju s roditeljima, odgojitelji ih mogu usmjeriti kako da učinkovito odgajaju i igraju se sa svojim djetetom koristeći glazbu i kroz glazbu. Izgradnjom pozitivnog stava prema kvalitetnoj glazbi roditelji će moći ostvariti vezu s djetetom iz koje će moći uvidjeti osobne potrebe njihova djeteta iskustvo (Novosel, Rončević, 2002/2003). Odgojitelj, s druge strane, kako bi obavio kvalitetno svoju ulogu najprije treba uvidjeti trenutačno znanje i razvojni stadij djeteta. Temelja teza prema kojoj se treba voditi kako bi mogao pravilno djelovati prema svakom djetetu je razumijevanje, slušanje i promatranje djeteta te osiguravanje kvalitetnog glazbenog okruženja (Marić, Nurkić, 2014).

7. METODOLOGIJA

7.1. Predmet istraživanja

S obzirom na sve veće zahtjeve modernog društva, mijenja se i dječji ritam i svakodnevica u vrtićima, jer ih se nastoji pripremiti za nadolazeće životne situacije. Glazba se pokazala kao jako koristan element kojim se odgojitelj može poslužiti za utjecanje na različite aspekte razvoja djeteta. Ona može biti pripomoć odgojitelju u bilo kakvoj drugoj aktivnosti, ali isto tako mnoštvo pozitivnih utjecaja glazba ima na dijete koristi li je odgojitelj kao samostalnu aktivnost. Ovom tematikom bavili su se mnogi autori kao što su Dobrota (2001) koja je ispitala ulogu umjetničke i narodne glazbe u životu mladog čovjeka, ali i kroz druga svoja istraživanja gdje je ispitala utjecaje glazbe na djecu. Isto tako, Dobrota (2001) je ispitala na kakav način glazbenu umjetnost koriste u pedagogijama današnjice koje su se pokazale jako uspješnima - waldorfskoj, Montessori i Reggio Emilia pedagogiji. Nadalje, Novosel i Rončević (2002/2003) ispitali su glazbeni doživljaj u djetetovu predškolskom odgoju i naveli kako se ona koristi više kao usputni zvuk nego u obrazovne svrhe ili kao estetski trenutak.

Predmet ovog istraživanja je ispitivanje učestalosti korištenja glazbe u svakodnevnim dječjim aktivnostima u vrtiću te reakcija djece na glazbene poticaje u svrhu prikazivanja utjecaja glazbe na djecu tijekom njihovih svakodnevnih aktivnosti.

7.2. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja je ispitati koliko se često odgojiteljice koriste glazbom kao poticajem tijekom jednog dana, koju vrstu glazbe, koje glazbene instrumente i glazbene aktivnosti najčešće koriste te na kakav način one sudjeluju u glazbenim aktivnostima. Zatim će se analizirati kako djeca reagiraju na različite glazbene poticaje.

7.3. Zadaci

1. Ispitati i analizirati mišljenje odgojiteljica o važnosti glazbenog odgoja za cjelovit razvoj djeteta, učestalosti korištenja glazbe u radu s djecom te koje glazbene instrumente imaju na raspolaganju i koje od njih najčešće koriste.

2. Prikazati glazbene aktivnosti tijekom četiri dana promatranja, najučestalije vrste glazbe koje su se koristile tijekom aktivnosti – zabavna, umjetnička ili folklorna, pasivno ili aktivno, instrumentalna, vokalna ili instrumentalno-vokalna, kakvim glazbenim aktivnostima i glazbenim instrumentima su pribjegavale odgojiteljice te na kakav način su one sudjelovale u tim aktivnostima.

3. Promatrati i prikazati reakcije djece na glazbu i glazbene poticaje.

7.4. Metode i instrumenti istraživanja

U istraživanju je korištena deskriptivna metoda. Kod prvog zadatka korišten je polustrukturirani intervju s pitanjima otvorenog i deskriptivnog tipa. Polustrukturirani intervju korišten je jer je dovoljno otvoren za potrebna proširenja, digresije i dodatna pitanja kako bi se dobio točan uvid u temeljito ispitivanje problema. Postupak istraživanja kod drugog zadatka je promatranje usmjereno na analizu glazbenih aktivnosti i instrumenata koje odgojiteljice koriste tijekom jednodnevnog boravka djece u vrtiću te situacija u kakvim su koristile glazbu. Za dodatnu usporedbu, potkrepljivanje ili objašnjenje dobivenih rezultata, korišteno je uspoređivanje s odgovorima dobivenim u intervjuima. Kod trećeg zadatka korišteno je promatranje kako bi se bolje i objektivno zabilježile spontane reakcije djece na glazbu i glazbene podražaje te polustrukturirani intervju kako bi se zabilježila i općenita opažanja odgojiteljica.

Svim ispitanicima zajamčena je povjerljivost i anonimnost podataka. Kako bi se dodatno zaštitila anonimnost ispitanika, njihov identitet zaštićen je šifriranjem imena tako da je svaki sugovornik (4 sugovornika) u intervjuu i tijekom analize podataka označen slovom O (odgojitelj) i rednim brojem intervjuiranja.

Kako bi dobiveni rezultati bili što vjerodostojniji u 3 postupka intervjuiranja korišten je diktafon, dok je u 1 korištena metoda bilježenja odgovora na način da se sugovornicu zamolilo za što sporiji govor kako bi se dobivene informacije što detaljnije zabilježile. Svaki intervju se provodio individualno s odgojiteljicama, metodom „oči u oči“, a trajanje intervju variralo je od 20 do 30 minuta.

Protokol intervju sastoji se od 16 pitanja te potpitanja koja su postavljana ispitanicima kako bi se dobio što detaljniji odgovor. Pitanja su tematski podijeljena na način da se u prvom dijelu žele dobiti opće informacije vezane za ispitanika i njegovo obrazovanje. U drugom

dijelu žele se dobiti informacije o tome koliku važnost odgojiteljice pridaju glazbi i glazbenim aktivnostima te koju vrstu glazbe reproduciraju i koje glazbene aktivnosti odgojiteljice koriste u svom radu. Trećom skupinom pitanja želi se dobiti uvid u to koliko i kako odgojiteljice uključuju glazbu u druge aktivnosti i druge segmente odgoja. Zadnjim pitanjem želi se dobiti mišljenje i viđenje odgojiteljice kako djeca reagiraju na glazbu i glazbene podražaje te ima li razlike u reakcijama s obzirom na dob i spol djeteta.

Protokol promatranja sastoji se od 7 tablica u kojima su iznesene vrijednosti koje se prate i bilježe tijekom promatranja, a to su: glazbene aktivnosti podijeljene na aktivno/pasivno slušanje, vrste glazbe, glazbeni instrumenti, sudjelovanje odgojitelja i reakcije djece s obzirom na spol i dob. Kod opisa glazbenih aktivnosti, praćenja odgojitelja i reakcija djece koriste se deskriptivne bilješke, dok se kod drugih aktivnosti bilježi i učestalost korištenja.

7.5. Vrijeme i mjesto istraživanja

Nakon što su obaviješteni stručni suradnici i ravnatelji dječjih vrtića, promatranja i intervjuiranje odgojiteljica je provedeno tijekom veljače 2018. godine u DV „Radost“, odjel Bili Brig i Višnjik u Zadru, DV „Marina“, odjel „Bosiljak“ u Marini i „Leptirić“ u Vinišću.

7.6. Sudionici istraživanja

Skupinu ispitanika čine odgojiteljice iz 4 različita vrtića: 2 odgojiteljice iz dječjeg vrtića „Radost“ u Zadru, jedna iz područnog odjela Bili Brig i druga iz područnog odjela Višnjik te 2 odgojiteljice iz dječjeg vrtića „Marina“ u Marini, jedna iz područnog odjela „Bosiljak“ u Marini i druga iz područnog odjela „Leptirić“ u Vinišću. Ravnateljima dječjih vrtića je uručena potvrda da se dobiveni rezultati prikupljaju samo u svrhu diplomskog rada te su s time bile upoznate i ispitanice. Osobni podaci ispitanica nisu izneseni tijekom analize te im je time osigurana anonimnost i očuvanje identiteta. Dobiveni podaci će biti analizirani po varijablama dodatnog glazbenog obrazovanja odgojiteljica i radnom stažu odgojiteljica. Dvije od četiri odgojiteljice su imale vid dodatnog obrazovanja u području glazbe i dvije od četiri odgojiteljice imaju radni staž u vrtiću manji od 20 godina.

Uzorak djece koja su promatrana sastojao se od 73 djece u dobi od 3 do 7 godina. Od toga je 33 djevojčica i 40 dječaka, 44 djece predškolske dobi² i 29 djece u dobnoj skupini od 3 do 6 godina. Kod promatranja unutar odgojne skupine, odgojiteljice su najprije predstavile djeci istraživača kako im ne bi previše odvlačio pažnju. Promatrač je bio smješten postrani, bez izravne uključenosti u redovite aktivnosti kako bi što manje ometao uobičajeni dnevni ritam u vrtiću. Dobiveni podaci su bilježeni u prethodno osmišljeni protokol promatranja.

7.7. Obrada podataka

Podaci dobiveni intervjuima su transkribirani i minimalno jezično doručeni. Obrada podataka se sastojala od usporedbe podataka dobivenih intervjuom i promatranjem te njihovim analiziranjem kroz tri kategorije koje odgovaraju zadacima navedenim u istraživačkoj metodologiji. Pri interpretaciji je korištena deskriptivna metoda, a prikupljeni podaci su analizirani po varijablama razlike u spolu i dobi kod djece te razlike s obzirom na radni staž i glazbeno obrazovanje odgojiteljica.

² U ostatku rada za navedenu skupinu koristit će se termin „predškolci“

8. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

Analizom dobivenih podataka došli smo do rezultata koji pokazuju učestalost i načine korištenja glazbe u svakodnevnom ritmu u dječjim vrtićima. Dvije su ispitanice imale dodatni vid glazbenog obrazovanja u kojem je jedna od njih naučila svirati harmoniku, a druga klavir. Rezultati su interpretirani prema postavljenim zadacima istraživanja.

8.1. Mišljenje odgojiteljica o važnosti glazbenog odgoja i korištenje glazbe u radu s djecom

Sve odgojiteljice pokazale su iznimno zanimanje za glazbeni odgoj te su navele kako smatraju da fakultet koji su završile, a radi se o viškoj školi za odgojitelja, nije pružio dovoljno znanja potrebnih za primjenu glazbenog odgoja u praksi. Odgojiteljice koje su završile glazbenu školu dodaju kako su im znanja stečena u glazbenoj školi uvelike pomogla u radu s djecom i organizaciji glazbenih aktivnosti. Sve odgojiteljice navode kako se u ovom području nastavljaju obrazovati kroz različite seminare, najčešće organizirane od strane ravnateljice, ali i samoinicijativno kroz čitanje literature i primjenjivanjem različitih metoda i aktivnosti s kojima su se upoznale u literaturi i na seminarima.

U radu s djecom, odgojiteljice navode kako pridaju veliku važnost glazbi. Navode dosta razloga zašto je ona bitna u razvoju djeteta: za razvoj potpune osobnosti, potiče razvoj drugih područja i potencijala, utječe na emocije, za koncentraciju, za socioemocionalni razvoj. Međutim, odgojiteljice O1, O2 i O3 više su okrenute prema glazbi kao pokretaču neke akcije ili im je bitna za stvaranje određene atmosfere.

„Zato šta u radu mogu određene situacije dočarat. Ja ih, na primjer, ne mogu uvesti u nekakvu priču, ne mogu ih uvesti u nekakav projekt. Potrebna mi je ta glazba.“ (O1)

„Buka nam svima smeta i njima samima, niti se možemo čuti uzajamno i onda upalim te zajedničke koreografije i onda oni i pjevaju i plešu. Daju si oduška da ta buka bude skladna buka.“ (O3)

Jedna od odgajateljica naglasila je važnost glazbe kao terapije za dijete i pomoć u razvoju svih njegovih potencijala.

„...mislim da ih to potiče na razvoj drugih područja, da razviju sve potencijale. Kroz sve, je li, to je holistički razvoj. Razvoj potpune osobnosti. I kroz cijeli taj razvojni put se može koristiti, i tjelesni, i pokretni, i grafomotorika. U svemu tome možeš koristiti glazbu. Recimo glazba se dosta koristi kod problema s izgovorom jer puno je lakše kad ritam uhvate, onda oni u ritmu i izgovaraju.“ (O4)

Odgovornice navode kako glazbu koriste svakodnevno što je čini neizostavnim dijelom dječje svakodnevnice, a njome se koriste na različite načine.

„Imamo situacije kad ih treba smiriti, i tada isto tako koristimo glazbu, ali ozbiljniju glazbu, klasiku, a za neke stvari kada ih treba, možda, podići, ajmo reći pauze između određenih aktivnosti, ili kada je vani ružno vrijeme kada se trebaju ono ispuhati, onda veselije, tako da cijelo vrijeme je koristimo... kad su proslave rođendana obavezno imamo igre koje oni obožavaju, i oni se uredno vrte par godina: glazbeni kipovi, glazbene sjedalice, znači sve uz glazbu, pokret, tko je najbolji, tko najbolje pleše...“ (O1)

„Evo primjerice mi smo glazbu povezali s jeseni. Znači uzeli smo za temu „jesen u šumi“ i onda su oni slikali jesen kroz pjesmu koju su čuli. Pustili smo im pjesmu od Vivaldija Jesen i oni su crtali jesen kroz to što su čuli. U predstavama isto stalno koristimo glazbu.“ (O2)

„Mi imamo i te dvije skladbe kaka ja ne moram ni reći da je vrijeme za pospremanje igračaka. Pustim tu pjesmu, zove se Neuredna soba od Nine Badrić i ima još jedna..., Bumbarov let...Tako kada upalim ili Neurednu sobu ili Bumbarov let, svi znamo da je vrijeme za spremanje igračaka.“ (O3)

„Primjer je, recimo, pokretna igra uz glazbu. Znači, glazba i pokret. Sviranje na instrumentima koje smo izradili sami, ili na ove koje već imamo u vrtiću. Uglavnom su to šuškalice...“ (O4)

Ipak, odgovornice sa završenom glazbenom školom ističu kako im se glazbene aktivnosti najviše vežu uz učenje novih pjesama, usvajanje tekstova i ritma, dok odgovornice koje nisu završile glazbenu školu ističu kako djeca usvajaju tekstove pjesmica nesvjesno tijekom pasivnog slušanja glazbe, a na glazbenim aktivnostima usvajanja teksta, ritma pjesme ili koreografije rade najčešće dok pripremaju priredbe s djecom. Također, odgovornice koje nisu završile glazbenu školu naglašavaju kako potiču djecu na osluškivanje različitih zvukova iz prirode i to uspoređuju s glazbom, što je jako korisno jer to potiče dječju maštu i istančava njihov sluh. Razvijanje osjetila sluha je jako važno jer djeca tim putem primaju puno

osjetilnih iskustava. Stoga, je korisno da se, osim različitih pjesmica, ritmova, tempa i melodija, djeci obrati pažnja i na zvukove iz prirode.

„Malo zamračite, ugasite svijetla, i to je njima već poticaj, nešto zanimljivo jer nešto se događa, nešto drugačije, i pustite, ne znam, zvukove iz prirode, na primjer Velebit, ptice, potok, rijeka, bura, jugo, takve stvari, znači, to tu puno koristimo... Idemo i vani, recimo, kada puše pa ih odvedemo ovdje do marine da slušaju zvuk jahti. Ima specifičan zvuk i to je kao glazba.” (O1)

Odgojiteljice s radnim stažom dužim od 20 godina pri organiziranju glazbenih aktivnosti više se koriste literaturom, uputama za glazbene aktivnosti, dječjim pjesmicama navedenim u literaturi te tradicionalnim pjesmicama koje se prebacuju s generacije na generaciju, dok odgojiteljice s kraćim radnim stažom više koriste CD-ove sa snimljenim dječjim pjesmicama i organiziraju glazbene aktivnosti prema vlastitoj intuiciji.

„Dosta često koristimo i tradicijske igre s pjevanjem i onda oni plešu i pjevaju. Tu ima i elemenata folklor. To su vam one pjesme koje se prebacuju s naraštaja na naraštaj djece, koje su uvijek popularne.” (O2)

„A ovo što pjevaju, to ste vidjeli. Sad najčešće i najlakše uz CD. I ja im uz CD govorim tekst i stvarno brzo nauče.” (O3)

Ipak, sve odgojiteljice navode kako se, na kraju, ipak prilagode djeci, i više koriste improvizaciju kod glazbenih aktivnosti nego organizirano učenje pjesme, analize pjesme, koreografije i slično.

„Češće ide da idemo prema onome gdje oni vode, ali ne bježimo od onih zadataka koje moramo ostvariti. I oni više ostvare to ovako, kroz ono što žele da napravim, nego da ja njima nametnem, pa da oni to odrade.” (O4)

Tri odgojiteljice su navele i projekte kroz koje su djeci na različite načine približile glazbu. Kroz te projekte najčešće su se uz glazbu provlačili različiti segmenti odgoja i druge umjetničke vještine te su na taj način kombiniranjem i prožimanjem glazbe s različitim aktivnostima, bile u mogućnosti izvući maksimalan učinak glazbe. Kroz te projekte djeca su bila upoznata s različitim plesovima, vrstama glazbe, vrstama instrumenata ili izradom instrumenata. Jedna od odgojiteljica navela je kako tijekom svakodnevnih aktivnosti pokušava djecu upoznati sa što više glazbenih kultura, plesova, instrumenata.

„Nekad znamo staviti klape, znači našu autohtonu glazbu da upoznaju koji naš instrument... Pa im znamo pokazati instrumente. Za nas je, recimo, bitna mandolina... Ma, mislim, sve koristimo. Čak različite pjesme iz različitih država- kako izgleda u Meksiku mariachi, kako Španjolska, kako Peru, pan flauta, ne znam, Čile, saksofon, ne znam koje smo slušali za Španjolsku, mmm, tako neke stvari da znaju prepoznati glazbu i instrumente. Irska, oni vole irski step i to, eto. Provali smo to plesati.” (O1)

Odgajateljice navode kako glazbu najčešće povezuju s pokretom, pričom, slikanjem, crtanjem, te da pjesme uče tematski tako da ih povežu, najčešće, s godišnjim dobima ili blagdanima.

„U vrtiću vam zapravo ništa nije strogo odvojeno i sve aktivnosti se isprepleću. Kroz jednu temu mi provedemo sve aktivnosti. Pa tijekom jednog tjedna obrađujemo, primjerice, maskenbal i maškare, i onda na tu temu slikamo, plešemo, pjevamo, nađemo pjesmice vezane uz to primjerene dobi djece, pa izrađujemo maske i tako. Sve je isprepleteno.” (O2)

Predstave i priredbe se u vrtićima pripremaju redovito, ali isto tako u svrhu blagdana ili obilježavanja posebnih datuma. Tri odgojiteljice navode kako su imale priliku organizirati priredbu van prostorija vrtića, ali zajedno s ostalim vrtićkim skupinama. Odgajateljice koje imaju završenu glazbenu školu navele su kako u određene priredbe ili pripreme za priredbe nastoje uključiti roditelje, što je jako korisno jer potiče suradnju odgojitelja i roditelja.

„...inače ne organiziramo priredbe van vrtića. Obično to bude u sklopu s vrtićom za roditelje, uzvanike. Znamo i organizirati priredbe u kojima roditelji sudjeluju. Bude baš zanimljivo.” (O2)

Razlika u opremljenosti vrtića glazbenim instrumentima ovisi o upravi vrtića, ali pak i o inovativnosti odgojiteljica. Dvije odgojiteljice su navele kako su se djeca upoznala s podosta instrumenata jer su imale projekte vezane za glazbene instrumente te su radili na tome da djeca prepoznaju različite glazbene instrumente i njihov zvuk. Instrumenti koji se najčešće mogu naći u vrtićima su: sintesajzer, razne šuškalice i udaraljke, def i triangl, ali i specifični instrumenti posebice za svaki vrtić, kao što su: harmonika, blok flauta, zvončići, bubnjevi, kastanjete,... Dvije odgojiteljice navode i kako je djeci поближе bila predstavljena gitara te su imali prilike pjevati pjesmice uz gitaru. Odgojiteljice koje imaju staž duži do 20 godina navode kako često znaju sami izrađivati svoje instrumente te njih najčešće i koriste u radu s djecom. Odgojiteljice koje nemaju završenu glazbenu školu navode kako i tijelo može biti instrument kojim se služe pri stvaranju glazbe – pljeskanje ručicama, tapkanje, skakanje, i slično.

S obzirom na to da je svaka odgojiteljica pokazala veliko zanimanje za glazbu i želju za usavršavanjem u ovom području, smatramo da razlike pri korištenju glazbenih aktivnosti i glazbe u radu dobivene među ispitanicama proizlaze prvenstveno iz obrazovanja. Iako je svaka navela da pri završetku fakulteta nisu stekle dovoljno znanja o glazbenom odgoju, vidi se razlika u pristupu glazbi između odgojiteljica sa završenom glazbenom školom i onih koje nemaju završenu školu. Odgojiteljice sa završenom glazbenom školom usmjerenije su na organizirano usvajanje glazbenih elemenata, teksta, ritma, melodije, dok se odgojiteljice bez glazbene škole više oslanjaju na pasivno i spontano slušanje glazbe i na taj način glazbu povezuju s različitim segmentima života djece u vrtiću. Smatramo da i iz istog razloga se pokazuje razlika kod odgojiteljica s obzirom na radni staž. Odgojiteljice koje imaju radni staž kraći od 20 godina su se obrazovale po novijem programu s obzirom da se obrazovni plan i program redovito unapređuje, te su one sigurnije u „točan“ izbor glazbe i glazbenih aktivnosti po svojoj intuiciji, dok se odgojiteljice s dužim radnim stažom oslanjaju više na literaturu kako bi bile sigurne da su djeci pružile kvalitetne glazbene poticaje.

8.2. Prikaz glazbenih aktivnosti tijekom 4 dana promatranja

Glazba se u vrtiću najčešće koristi u vremenu slobodnih aktivnosti, zajedničkih aktivnosti te kada djeca odlaze na spavanje ukoliko se radi o odgojnoj skupini u kojoj ima spavača. Ipak, postoje razlike u realiziranju glazbenih aktivnostima između odgojiteljica sa i bez završene glazbene škole. Odgojiteljice koje su završile glazbenu školu više koriste aktivno slušanje i zajednički rad s glazbom, bilo da se to radi o učenju nove pjesmice ili reproduciranju već naučenog. Također su usmjerene na to da imaju nekakav uvod u glazbenu aktivnost. Tako je odgojiteljica O2 prije učenja nove pjesmice posložila stolice u krug na koje su naizmjenice posjedali dječak-djevojčica. Zatim je započela s masažom na način da je svako dijete masiralo dijete koje je s njegove desne strane. Ona im je davala upute: „*Sada ćemo mijesiti, pa sada kao da ide slon, drvo je na sredini leđa, pa ga drvosječa siječe...*“ Davala je djeci primjer tako da je i ona bila uključena u krug i pokazivala pokrete koje trebaju raditi na djetetu desno od sebe. Nakon masaže su krenuli s vježbama dubokog disanja, pa ponavljanje glasova, slogova i na kraju, melodije. Obavijestila je djecu da će im sada odsvirati novu pjesmu. Pri upoznavanju djece s novom pjesmom, najprije je odsvirala samo melodiju, pa je odsvirala još jednom uz pjevanje i, nakon toga, slijedilo je čitanje teksta. Zatim je slijedilo zajedničko pjevanje nekoliko puta te zajedničko pljeskanje ritma rukama uz pjesmu. Nakon što su

otpjevali, odgojiteljica je potakla djecu da pričaju o svojim bakama, s obzirom da je naslov pjesme bio „Bakici”. Djeca su u krug govorila imena baka i nadodala još što su smatrali bitnim vezano za njihove bake. Nakon toga je odgojiteljica uputila djecu da naslikaju bakicu ili nešto za bakicu, a jedna skupina je mijesila kolače za bakicu. Odgojiteljica O3 je odlučila povezati glazbenu aktivnost s zagonetkama, na način da je djeci objasnila da će se igrati zagonetki. Ona bi pročitala zagonetku, djeca bi pogađala. Za svaki pogodeni pojam je postojala pjesma koju su oni prethodno učili. Nakon što bi djeca pogodila o kojem pojmu se radi, odgojiteljica bi rekla: „*A znamo li mi možda neku pjesmu o semaforu?*” i djeca bi počela pjevati tu pjesmu sami, ili uz CD.

Odgojiteljice koje nemaju završenu glazbenu školu su se puno više koristile pasivnim slušanjem glazbe izmjenjujući klasičnu glazbu i dječje pjesmice. Pri aktivnom slušanju glazbe, odgojiteljice bi djecu uključile u glazbenu aktivnost bez uvoda koji bi ih navela da će raditi s glazbom. Odgojiteljica O1 je samo pojačala glazbu koja je svirala kao pasivna glazba u pozadini i zatim je naglo ugasila. Nakon što je to napravila drugi put, već je nekoliko djece bilo u kutu gdje im je omogućeno slobodnije kretanje i plesali su, a u trenucima kada bi se glazba ugasila, djeca bi ostala u jednoj pozi. Onaj tko se pomakao, ispada. Dijete koje bi pobijedilo je odlučivalo koju će iduću pjesmu pustiti. Odgojiteljica je rekla da se ta igra zove „Glazbeni kipovi” i da su djeca naviknula na nju tako da im uopće ne treba objašnjavati što trebaju raditi, već da sami reagiraju na glazbu. Odgojiteljica O4 je isto koristila krug kod glazbene aktivnosti. Djeca su kroz pjesmu „Kišica na zemlju pala” proizvodili rukama i nogama zvukove od skroz tihog do jako glasnog uz pjevanje pjesmice. Nakon toga su se zagrlili svi u krug i uz koreografiju i brojalicu izbrojali brojeve od 1 do 10 i natrag. Odgojiteljica je napomenula kako je jako bitno ostvarivati kontakt s djecom dodirom jer to u novo vrijeme dosta izostaje. Što se pasivne glazbe tiče, odgojiteljice uglavnom imaju ritual pri prijemu djece pustiti mirnu, tihu glazbu, a kasnije tijekom slobodnih aktivnosti glazbu bržeg ritma koja potiče djecu na aktivnost. Odgojiteljice sa završenom glazbenom školom pasivnu glazbu tijekom dana nisu puštale, nego u trenutku kada se djeca spremaju za spavanje i tiho u pozadini dok spavaju.

Odgojiteljice koje su završile glazbenu školu navode kako aktivno glazbu koriste najčešće kada su usmjereni na usvajanje nove pjesme, teksta, melodije, a radi se najčešće o dječjim pjesmicama. Kod pasivnog slušanja kažu kako koriste najčešće klasičnu i ambijentalnu glazbu i to, uglavnom, u likovnim aktivnostima, ali i igrama opuštanja i slično. Kod odgojiteljica koje nisu završile glazbenu školu djeca aktivno rade s glazbom u raznim igrama i kroz priče te

navode kako najčešće glazbu povezuju s plesom. Što se tiče pasivnog slušanja, tu koriste različite vrste glazbe ovisno o situaciji, a kombiniraju klasičnu glazbu i dječje pjesmice. Prema popularnoj glazbi imaju negativna mišljenja i smatraju da nije prikladna za djecu u vrtiću. Osim toga, odgojiteljice s radnim stažom manjim od 20 godina navode kako se dosta glazbenih aktivnosti najčešće pokreće na poticaj djece i prema njihovoj želji.

Najučestalija vrsta glazbe koja se koristi u vrtiću je zabavna glazba, vesela i brzog ritma (4-8 pjesmica tijekom dana). Ukoliko je puštena tiho u svrhu pasivnog slušanja, djeca rade aktivnosti koje ih zanimaju – crtaju, grade, igraju se. Ukoliko je pojačana, nekolicina djece vođena glazbom počne plesati ili pjevati. Klasičnu glazbu odgojiteljice koriste pri dolasku djece za održavanje atmosfere, prilikom aktivnosti slikanja, pričanja priča kao kulisu i redovito tijekom pripreme za spavanje i spavanja djece. Uglavnom to bude klasična glazba sporijeg ritma u kojoj dominiraju instrumenti klavir ili violina. Klasičnu glazbu življeg ritma koristi se ukoliko se želi pridobiti pozornost djece i potaknuti ih na neku aktivnost. Tako odgojiteljica O3 koristi klasičnu glazbu s violinom brzog ritma kako bi aktivirala djecu na pospremanje sobe. Ritam glazbe ovisi o situaciji. Dok se radi o usvajanju nove pjesme, ritam pjesme varira, to može biti vesela ili mirna pjesmica. Tihe pjesmice, sporog ritma, najčešće se koriste pri dolasku djece i za spavanje, dok se žive pjesme i skladbe koriste tijekom svakodnevnih aktivnosti. Folklorna glazba nije bila korištena ni u jednom vrtiću, a samo jedna odgojiteljica je navela kako bi voljela djecu pobliže upoznati s njihovim zavičajnim običajima, glazbom i instrumentima te da ponekad u radu koristi folklornu glazbu.

„Nekad znamo staviti klape, znači našu autohtonu glazbu da upoznaju koji naš instrument jer oni još imaju problema sa svojom državom - što je grad, što je mjesto, ... To im je problem. Pa im znamo pokazati instrumente. Za nas je, recimo, bitna mandolina. Pa kako zvuči mandolina i takve stvari.” (O1)

Odgojiteljice sa završenom glazbenom školom navode kako često uz mirniju glazbu s djecom rade igre opuštanja i masiranja. To pokazuje kako koriste mirnu i opuštajuću glazbu uz taktilne podražaje kada djeca pomoću dodira ostvaruju neizravnu komunikaciju i međusobno se povezuju, što pozitivno utječe na njihov socioemocionalni život. Odgojiteljice koje nisu završile glazbenu školu takvu glazbu koriste uz aktivnost *Podimo u zemlju mašte*. Na takav način aktiviraju dječju maštu i razvija se dječja kreativnost.

„Imam tu knjigu za putovanje u maštu. Putem tih pričica uvodim ih kroz glazbu u tu priču. I onda oni zamisle, zatvore oči pa putuju na planinu pa su orlovi, pa lete do jezera i tako. Znači

zamišljaju nešto, razvija im se mašta. To je danas jako bitno jer su dosta okupirani tehnologijom koja im servira sve i tu je njima uskraćena mašta.” (O4)

Odgojiteljice kroz jedan dan koriste vokalnu, instrumentalnu i vokalno-instrumentalnu glazbu. Instrumentalnu i vokalno-instrumentalnu koriste služeći se kazetofonom i CD-ovima i s takvom glazbom se djeca najčešće susreću (oko 5-10 puta tijekom dana, ovisno o aktivnostima). Jedino se skupina kod odgojiteljice O2 susrela s vokalno-instrumentalnom glazbom na način da je odgojiteljica svirala instrument, a svi zajedno su pjevali. Vokalnu glazbu koriste uglavnom u situacijama kada djeca spontano počnu pjevati neku pjesmicu ili ako žele pridobiti njihovu pozornost. Također ju koriste tijekom glazbene aktivnosti ukoliko se radi o pjesmi koju su učili, a nemaju je na CD-u. Poneke skupine imaju i određen ritual brojčala koje recitiraju prije određenih radnji, primjerice ručka. S vokalnom glazbom djeca se susretnu 2-4 puta tijekom dana.

Glazbene instrumente su koristile samo dvije odgojiteljice. Odgojiteljica O2 je svirala harmoniku dok je s djecom odrađivala glazbenu aktivnost. Odgojiteljica O4 nije koristila glazbene instrumente, ali djeci su oni bili lako dostupni tako da su nekoliko puta djeca uzela svirac ili trianگل i koristila ih. Sintesajzer je stalno bio na jednom stolu i djeca su se tijekom slobodnih aktivnosti stalno izmjenjivala i svirala na njemu.

Iako odgojiteljice navode kako sudjeluju u glazbenim aktivnostima animiranjem i plesanjem, tijekom promatranja kod sve četiri odgojiteljice uglavnom se radilo o pjevanju pjesme s djecom te gestikulaciji.

„Pa najprije sam vodič ajmo reći. Najprije ih moram naučiti ako se radi o tekstu, ako se radi o skladanju, a onda poslije kao suigrač.” (O3)

8.3. Reakcije djece na glazbene podražaje

Sva djeca pozitivno reaguju na glazbu i većina njih tijekom slobodnih aktivnosti obrati pozornost na glazbu, pogotovo ako odgojiteljica pojača ton glazbe. Tada ona prelazi iz glazbene pozadine za neku aktivnost u aktivnost koja poziva djecu da obrate pozornost samo na nju i aktivno nastave raditi s glazbom. Postoje situacije kada sama djeca pozivaju na glazbenu aktivnost. Neka riječ, stvar ili pojava ih podsjeti na poznatu pjesmu i dovoljno je da jedno dijete započne tu pjesmu, svi ostali se s lakoćom priključuju. Tako se u odgojnoj

skupini 4 (kod O4) tijekom igre pogađanja riječi pronašla riječ „gljiva” koja je jednu djevojčicu podsjetila na pjesmicu *Muhara*. Ona ju je započela pjevati i cijela skupina joj se priključila u pjevanju. Djeca skoro svaki put nakon što završe aktivnost s glazbom pitaju odgojiteljice da im puste još glazbe. U 3 od 4 skupine bi jedno dijete, ili više njih, došlo upitati odgojiteljicu da još pjesmica puste ili da nastave aktivnost. U skupini gdje nije odgojiteljica bila upitana da nastave raditi s glazbom, glazbena aktivnost se nastavila na likovnu, tako da su djeca bila „zauzeta”, odnosno, odgojiteljica im je uspješno prebacila pozornost s jedne aktivnosti na drugu.

Međutim, razlike u reakcije djece na glazbu ipak postoje iako se odgojiteljice uglavnom izjašnjavaju da ne vide veliku razliku i da sva djeca reagiraju dobro na glazbene podražaje i vole glazbu. Dvije od četiri odgojiteljice navode kako ne smatraju da postoje razlike između dječaka i djevojčica u reakcijama na glazbu. Dakle, odgojiteljice veću razliku u reakcijama djece vide između dobnih skupina djece i napominju kako je jako bitno birati glazbu i glazbene aktivnosti uzimajući u obzir dob djece s kojima će se te aktivnosti realizirati. Odgojiteljice navode kako se vidi razlika kod predškolaca i mlađih dobnih skupina u tome što predškolci lakše usvajaju nove tekstove, vole više eksperimentirati od mlađih, lakše izvode složenije stvari kod pokreta, melodije, ritma te znaju pružiti povratnu informaciju, dok mlađe skupine često samo slijede upute, osjetljiviji su na izbor glazbe, vole poznate stvari te se s njima koriste jednostavnije melodije i pokreti.

„Razlikuju se reakcije zato što kad su stariji uvijek oni bolje verbalno poprate i traže, i dobijete povratnu informaciju jer oni zaista traže to. Pogotovo ako im se nešto sviđa. Vidjeli ste i sami „Ajde pusti ovu pjesmu, ajde pusti onu pjesmu“. A kad su mlađi onda oni to, kako ću Vam reći, onda oni više kao pačići slijede. Znete ono mama patka pa mi svi za njom. A kad su stariji oni već sami inzistiraju i traže..”, (O3)

Predškolci su i tijekom promatranja pokazali veći interes za glazbu. Djeca koja su pitala odgojiteljice da se glazbene aktivnosti nastave su u 4 slučaja bili predškolci, a 1 djevojčica je pripadala dobnoj skupini 3-5 godina. Ista djeca koja su pitala za nastavak glazbenih aktivnosti, kasnije su pokazala zainteresiranost za glazbu time što su sami nastavili pjevati pjesme, započinjali neke rutinske pjesmice, dok je djevojčica niže dobne skupine uzela svirac i počela svirati. Tijekom glazbenih aktivnosti predškolci pokazuju bolje poznavanje teksta time što ih većina pjeva dok neka djeca u nižoj dobnoj skupini ne pjevaju uopće, ali prate aktivnosti. Ipak, kada dođe na red pjesma koju sva djeca dobro poznaju, kao što je *Kad se mnogo malih složi* kod O1, pjesma koju oni koriste svakodnevno kao poticaj za pospremanje

sobe, djeca niže dobne skupine s veseljem pjevaju riječi pjesme. U glazbenim aktivnostima veća se razlika pokazala između dječaka i djevojčica, nego među dobnim skupinama. Predškolci više pozornosti obraćaju na pravila pa tako tijekom igre *Glazbeni kipovi* predškolci brzo shvate pravila igre i ukipe se kad glazba stane, dok neka djeca koja spadaju u nižu dobnu skupnu plešu cijelo vrijeme. Kada tijekom glazbenih aktivnosti djeca plešu, predškolci pokazuju više pokreta te više ritmički odrađuju pokrete, dok djeca iz nižih dobnih skupina pokrete svode na poskakivanje, vrtnje i više uključuju noge nego ruke u pokrete.

Također, djeca niže dobne skupine pokazuju više osjetljivosti na izbor glazbe. Tako dok je odgojiteljica O1 pustila instrumentalnu glazbu koja svojim oscilacijama ritma i glasnoće pobuđuje osjećaj napetosti (to oni zovu igra mačke i miša gdje mačka lovi miša), djeca su se šuljala ili skakala i vikala, ovisno o brzini ritma što je ponekad stvaralo dosta buke. Jedno dijete niže dobne skupine se rasplakalo zbog osjetljivosti na ovakvu vrstu glazbe i aktivnosti. Pretpostavljam da je ovakva glazba probudila u njemu osjećaj straha i napetosti, a nagli porasti glasnoće ga podsjetilo na vikanje i buku čega se djeca boje. Odgojiteljica je odmah prekinula aktivnost i napomenula mi da zbog takvih situacija treba oprezno birati aktivnosti i glazbu i da djetetova obitelj trenutno ima nekakvih problema, pa je zbog toga ono osjetljivije u zadnje vrijeme.

Djeca niže dobne skupine ne reagiraju dobro na vokalnu glazbu dok slikaju, odnosno dok se bave nekom drugom aktivnosti, dok predškolci počinju pjevati s odgojiteljicom ili ukoliko se radi o pasivnoj glazbi, predškolci njišu glavama ili pjevaju riječi pjesmice. Dvije odgojiteljice su koristile glazbu kao poticaj za pospremanje sobe prije ručka. U trenutku puštanja glazbe, predškolci prije reagiraju te počinju pospremati igračke. Osim toga, predškolci prvi započinju pjesme i brojalice koje se tiču nekakvih rutinskih radnji u vrtiću te imaju bolji ritam u korištenju instrumenata. Djevojčica predškolka kod O4 je pomoću notnog zapisa, prilagođenog djeci tako što je svaka nota obojana u drugu boju i u obliku životinjica, uspjela točno odsvirati cijelu pjesmicu *Ciciban*. Isto tako, ali malo sporije uspješno je svirala i čitala note drugih pjesmica. Iz iste vrtićke skupine jedan je dječak predškolac na bubnju odsvirao svoj izmišljeni, ali pravilan ritam jako dobro.

Razliku između djevojčica i dječaka odgojiteljice vide u tome što djevojčice više vole plesne pokrete i rekvizite tijekom plesa te više pokazuju želju za pjevanjem, dok dječaci imaju smisao za glazbu, ali ih je teže uključiti, preferiraju slušanje glazbe, u plesu rade manje

pokreta od djevojčica. Odgojiteljice navode i to da se glazbene sposobnosti djece i ljubav prema glazbi ipak pokazuju individualno po djetetu, a ne generalno po skupinama.

„Dječaci nisu baš tako... Prema mojem iskustvu to su sve pojedinačni slučajevi uz moj angažman, uz moje animiranje. Oni imaju smisla za glazbu, ali ih je teško uključiti.., (O1)

„I vesele se, i raduju. Mislim, netko više, neko manje. Zависи od djeteta, ne dobi, nego više djeteta.” (O4)

Tijekom promatranja djevojčice su se pokazale zaineresiranije za glazbene aktivnosti od dječaka. One su se prije uključivale na iznenadne glazbene aktivnosti, odnosno prije su primjećivale glazbene poticaje. Obično bi se kada odgojiteljica upali glasnije glazbu odvojilo u dio vrtića gdje se mogu kretati i plesale bi zajedno. Priključilo bi im se, eventualno, 2-3 dječaka niže dobne skupine, dok bi se ostali igrali u kutićima za igru ili za stolom. Dječaci dok sudjeluju u glazbenim igrama koje uključuju ples, više se usmjere na skakanje nego izvođenje plesnih pokreta, dok se djevojčice trude plesati u ritmu i više koriste ruke kod pokreta. Stoga su dječaci zaineresiraniji za glazbene igre koje su dinamičnije, primjerice *igra mačke i miša* kod odgojiteljice O1 u koju su se uključili svi dječaci jer se nije radilo o plesu, već o reakciji na glazbu na način kad je tiša glazba djeca rade tihe korake, a dok je glasnija trče, skaču, viču. Kod odgojiteljice O3 bila je to igra zagonetki gdje je odgojiteljica čitala zagonetke i djeca su pogađala, a nakon što bi pogodila, otpjevala bi pjesmicu vezanu za rješenje. Pri početku igre, dječaci su bili jako zainteresirani i gurali se u prve redove da budu što bliže odgojiteljici, ali kada je odgojiteljica u jednom trenutku prešla na ponavljanje ostalih pjesama koje su učili i kada više nije bilo zagonetki, dječaci su izgubili pozornost i tako su se 3 dječaka počela međusobno zadirkivati, njih 2 su se igrala s igračkama u blizini, a 2 su listala knjigu koja je bila odgojiteljici u ruci (priručnik uz glazbeni CD). Djevojčice su cijelo vrijeme bile aktivne, više su uključivale geste pri pjevanju imitirajući odgojiteljicu, tapkale ritam rukom, njihale se, na poznate pjesme sve su bile jako uzbuđene i pjevale. Pet djevojčica je odgojiteljici otpjevalo cijelu pjesmu *Sunce* kako bi je podsjetile o kojoj se pjesmi radi jer su je tražile da im tu pjesmu pusti s CD-a. Kod odgojiteljice O4 jedan dječak nije uopće htio sudjelovati u glazbenoj aktivnosti, pa dok su oni zajedno radili na glazbenoj aktivnosti, on se sa strane igrao.

Djevojčice su i zaineresiranije za zajedničko pjevanje, pa tako u grupi kod O1 prije ručka imaju rutinu zajedničke brojalice. Djevojčice su započele brojalicu i pjevale dok su neki dječaci već počeli jesti ne obraćajući pozornost na brojalicu. Kod odgojiteljice O2 glazbena

aktivnost se sastojala od usvajanja nove pjesme, ritma i melodije. Dok su sjedili u krugu i pokušavali naučiti novu pjesmu djevojčice su pokazale više truda i zanimanja time što su se njihale, trudile održavati zadane ritmove pljeskanjem ruku, brže pamtile riječi, više se zabavljale uz glazbu, dok su dječaci jednako sudjelovali, ali vrlo lako su se dali omesti, sporije su se koncentrirali na zadatke, vrlo lako im je nešto drugo odvuklo pažnju, više su gledali okolo te su se neki dječaci počeli i zadirkivati. Također, djevojčice pokazuju više želje za nastavkom glazbenih aktivnosti jer u svim slučajevima kada su odgojiteljice bile zapitane mogu li nastaviti pjevati, plesati ili igrati se, to je bilo od strane djevojčica. Dok je u jednoj skupini bio primjer s dječacima kada je odgojiteljica upitala žele li još pjevati, 2 dječaka su odgovorila: „Ne!”

U odgojnoj skupini kod O4 sintesajzer je bio cijelo vrijeme na stolu tako da su se djeca izmjenjivala i svirala na njemu. Kod sviranja instrumenata, djevojčice se trude pratiti notni zapis koji je stajao pored sintesajzera, dok dječaci sviraju, odnosno stišću tipke bez da gledaju u notni zapis. Jedna djevojčica je uspješno bez gledanja znala odsvirati pjesmicu *Ciciban*. Jednako korištenje instrumenta je bilo s trianglom. Dječak je uzeo triangl i počeo lupati po njemu tako da je troje djece zatvorilo rukama uši i govorilo: „Prestani!”, dok je djevojčica koja je uzela iza njega lagano svirala. Jedna djevojčica niže dobne skupine je tijekom dana uzimala par put svirac i s njim svirala. U istoj odgojnoj skupini dječak koji nije pokazivao zainteresiranost za glazbu tijekom dnevnog boravka u vrtiću je, dok su sjedili u krugu prije početka glazbene aktivnosti uspješno odsvirao izmišljeni ritam na bubnju na kojem je sjedio. Bubanj je u obliku kutije tako da ga koriste i kao sjedalicu, a on se slučajno našao na njemu umjesto na stolici. Stoga, se pokazuje tvrdnja O1 točna kako dječaci imaju predispozicije i talente za glazbu, samo ih je puno teže animirati i zainteresirati od djevojčica. Moglo bi se reći i da dječacima odgovaraju „glasniji” instrumenti jer su se najčešće aktivirali na takvu vrstu glazbe i dok sviraju instrumente, više su usmjereni na glasnoću tona nego na točnost odsvirane melodije.

9. ZAKLJUČAK

Glazba je svuda oko nas i možemo je pronaći i u samim zvukovima prirode. Zbog toga se dijete od rane dobi susreće s glazbom i ona utječe na njega na razne načine ovisno o tome s kakvom vrstom glazbe dolazi u kontakt. Kasnije glazba postaje način izražavanja i komunikacije. Kroz glazbu i ostale umjetnosti, dijete pronalazi način za izražavanje svoje kreativnosti i mašte što je jako bitno u današnjem svijetu s obzirom na to da su djeca okružena stvarima koja im se serviraju već gotova, u kojima oni nemaju prostora za istraživanje svoje kreativnosti. Osim toga, glazba ima utjecaja u stvaranju socijalnih kontakata, neurološkom razvoju, razvijanju emocija, razvijanju apstraktnog mišljenja, ... Ukratko, glazba ima utjecaj u razvijanju cjelovite ličnosti. S obzirom na novu pedagogiju usmjerenu prema holističkom razvoju djeteta, glazba je neizbježna u dječjoj svakodnevnicu. Kako bi se iskoristio potpuni učinak glazbe, bitno je da odgojitelji posjeduju potrebna znanja o glazbi i njenoj primjeni u radu.

U sklopu ovog diplomskog rada provedeno je istraživanje u četiri skupine djece u vrtićima i provedena su četiri intervjua s odgojiteljicama. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati koliko se često odgojiteljice koriste glazbom kao poticajem tijekom jednog dana, koju vrstu glazbe reproduciraju, koje glazbene instrumente i glazbene aktivnosti najčešće koriste te na koji način one sudjeluju u glazbenim aktivnostima. Osim toga, pokušala se napraviti analiza reakcija djece na različite glazbene poticaje, pri čemu su se u obzir uzeli dobi i spol djece. Rezultati su pokazali kako odgojiteljice svakodnevno koriste glazbu u radu s djecom. Odgojiteljice sa završenom glazbenom školom se, pak, više oslanjaju na organizirane glazbene aktivnosti koje se isprepleću ili nastavljaju na neku drugu (umjetničku) aktivnost, dok odgojiteljice koje nemaju dodatno glazbeno obrazovanje više koriste pasivnu glazbu, a kada odluče raditi aktivno s glazbom obično to naprave bez uvodnih vježbi ili isprepletanja s drugom aktivnosti što može biti dobro za provjeravanje dječje osjetljivosti na glazbu i glazbene poticaje, dok su organizirane glazbene aktivnosti dobre kako bi se razvila dječja osjetljivost na glazbene poticaje.

Tijekom dnevnih aktivnosti većinom se koristi različita klasična glazba za pasivno slušanje te dječje pjesmice (zabavna glazba) za aktivno ili pasivno slušanje s ciljem aktiviranja djece i poticanja na pokret. Zavičajna je glazba jako malo zastupljena, odnosno ni jednom tijekom četiri dana promatranja odgojiteljice je nisu koristile, a samo jedna odgojiteljice pokazala je veće zanimanje za upoznavanje djece sa zavičajnom glazbom. Zavičajnoj glazbi potrebno je

pridati puno više pažnje kako bi djeca uspješnije izgradila svoj identitet. Isto tako potrebno im je puštati interkulturalnu glazbu i upoznavati ih s drugim kulturama kako bi razvili toleranciju. Odgojiteljice su navele kako su upoznale različite glazbene kulture kroz projekte, a samo je jedna od njih navela kako tijekom dnevnih aktivnosti zna uključiti glazbu drugih kultura. Tijekom dnevnog boravka djece u vrtiću, odgojiteljice podjednako koriste instrumentalnu, vokalnu i vokalno-instrumentalnu glazbu.

Svaka odgojiteljica navodi nekoliko glazbenih instrumenata koje posjeduju u vrtiću i to su uglavnom razne šuškalice. Ipak, mislim da bi svaki vrtić trebao posjedovati više glazbenih instrumenata i to barem po jedan iz svake skupine glazbenih instrumenata. Odgojiteljice, također, pokazuju nezadovoljstvo ovim segmentom i smatraju da je potrebno više instrumenata u vrtiću. Osim toga, tijekom promatranja, samo je jedna skupina koristila glazbene instrumente pri glazbenim aktivnostima i zato se može reći da je taj dio glazbenog odgoja zanemaren.

Djeca općenito pozitivno reagiraju na glazbene poticaje i tijekom pasivnog slušanja obraćaju pozornost na glazbu što se pokazuje u njihovima pokretima i pjevušenju riječi pjesme ako se radi o pjesmi s riječima koju oni poznaju. Također, lako se uključuju u glazbene aktivnosti i s veseljem ih odrađuju. Odgojiteljice navode kako vide dosta pozitivnih učinaka glazbe i da su svjesne njezinog utjecaja na socioemocionalni život djeteta, razvijanje njegove mašte te je vide kao pomoć pri radu na izgovoru i na pisanju kod djece. Odgojiteljice navode kako se uključuju u glazbene aktivnosti plesom, vođenjem djece, ponekad nadgledaju, dok su tijekom promatranja odgojiteljice uglavnom pjevale s djecom, gestikulirale riječi pjesme i upravljale kazetofonom (prebacivanje pjesama, glasno/ tiho).

Veća razlika u reakcijama na glazbu pokazala se između dječaka i djevojčica, nego između različitih dobi. Predškolci bolje pamte tekst, pokazuju veću ekspresivnost pokreta, lakše prihvaćaju nove melodije što je i očekivano, dok djeca u dobi između 3 – 5 godina, najčešće prate upute odgojitelja, odnosno pokušavaju imitirati ono što većina radi, ali su osjetljiviji na izbor glazbe, a veću zainteresiranost pokazuju pri poznatim pjesmicama. Dječaci pokazuju manju zainteresiranost za glazbene aktivnosti od djevojčica, teže ih je uključiti u aktivnosti, a lako im odvratiti pažnju te vole dinamičniju glazbu. Stoga, potrebno je pažljivo birati glazbene aktivnosti koje će podjednako animirati svu djecu, pogotovo ako se radi o mješovitoj skupini. Zato je potrebno odgojiteljice dodatno, odnosno, detaljnije educirati u području glazbe, što još uvijek nije dovoljno zastupljeno na našim fakultetima za odgojitelje. Isto tako, potrebno je na razini vrtića konstantno održavati seminare na temu glazbenog odgoja kako bi

odgojiteljice bile upoznate s novim načinima djelovanja glazbe i kako to iskoristiti u svom radu.

Za buduća istraživanja korisno bi bilo ispitati utjecaje glazbe na pojedinačnu skupinu djece kako bi se dobio detaljniji uvid u to koju vrstu glazbe djeca preferiraju i kako ona utječe na njih. Također, bilo bi korisno ispitati kako različite vrste glazbe utječu na djecu kako bi se odgojiteljicama olakšalo organiziranje glazbenih aktivnosti i korištenje glazbe u svakodnevnom ritmu djece u vrtićima.

Bitno je napomenuti da su rezultati ovog rada uvelike ovisili o situacijskim čimbenicima kao što je raspoloženje djece, dnevni plan aktivnosti s djecom, pa čak i vremenske prilike, ako uzmemo u obzir da djeca za kišnog vremena ne izlaze iz vrtićkih prostorija pa je u tom slučaju veća vjerojatnost da će se odgojiteljice služiti glazbom. Stoga, za praksu bi bilo korisno napraviti longitudinalna istraživanja u nekoliko vrtićkih skupina kako bi se dobili što precizniji rezultati i na isti način istražio utjecaj glazbe na djecu.

10. LITERATURA

1. Čudina-Obradović, M. (1991) *Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga
2. Breitenfeld, B., Majsec Vrabanić, V. (2008), *Paedomusicoterapia: kako pomoći djeci glazbom?*. Zagreb : Udruga za promicanje različitosti, umjetničkog izražavanja, kreativnosti i edukacije djece i mladeži "Ruke"
3. Cetinić, J., Vidaković Samaržija, D. (2014), Ples kao sredstvo izražavanja djece predškolske dobi. *Zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa Dijete i estetski izričaji*, 2014: 265-273. Dostupno na: http://www.unizd.hr/Portals/50/zbornici/Zbornik%20dijete_%20compressed.pdf#page=19 (preuzeto 23.10.2017.)
4. Dobrota, S. (2001), Glazbena umjetnost u Waldorfskoj, Montessori i Reggio Emilia pedagogiji. *Školski vjesnik*, 50 (1): 65-72
5. Dobrota, S. (2001), Uloga umjetničke i narodne glazbe u životu mladog čovjeka. *Hrvatska obzorja : časopis Ogranka Matice hrvatske Split*, 9 (1): 177-184.
6. Dobrota, S. (2002), Mogućnost estetskog odgoja u okviru glazbene nastave. *Školski vjesnik*, 51 (1-2): 107-119
7. Dobrota, S. (2009), Interkulturalno glazbeno obrazovanje. U: Hicela, I. (ur.), *Djeca i mladež u svijetu umjetnosti*. Split : Centar za interdisciplinarnе studije – Studia Mediterranea i Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 157-169.
8. Dobrota, S. (2012), *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju*. Split : Filozofski fakultet
9. Dobrota, S., Ćurković, G. (2006), Glazbene preferencije djece mlađe školske dobi. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 15-16 (1-2): 105-114.
10. Dundović, N., Sam Palmić, R. (2012), Glazba u dječjem vrtiću. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 18 (70), 11-13. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/123764> (preuzeto 27.5.2017.)
11. Godt, I. (2005), Music: A practical definition. *The Music Times*, 146 (1890), 83-88. Dostupno na: <http://www.jstor.org/stable/pdf/30044071.pdf> (preuzeto 8.12.2017.)
12. Gospodnetić, H. (2011), *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Zagreb: Skripta za studente predškolskog odgoja Učiteljskog fakulteta u Zagrebu. Dostupno na: <http://studentski.hr/system/materials/o/2c12fe1b9fdd2c5f27f2f443b576bd2a80efe5e7.zip?1439381040> (preuzeto 23.10.2017.)

13. Habuš Rončević, S. (2014), Neke suvremene uloge odgojitelja u glazbenom odgoju djece rane i predškolske dobi. *Magistra Jadertina*, 9 (1): 179-187.
14. Kim, J. (2017), Transforming Music Education for Next Generation: Planting 'Four Cs' Through Children's Songs. *International Journal of Early Childhood*, 49(2): 181-193.
15. Majsec Vrabanić, V. (2008), *Slušamo pjevamo plešemo sviramo*. Zagreb: Udruga za promicanje različitosti, umjetničkog izražavanja, kreativnosti i edukacije djece i mladeži "Ruke"
16. Manasteriotti, V. (1981), *Prvi susreti djeteta s muzikom: priručnik za roditelje i sestre odgajateljice u dječjim jaslicama*, Zagreb: Školska knjiga
17. Marić, M., Hurkić, D. (2014), Uloga odgajatelja u poticanju dječje ekspresivnosti pokreta. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 20 (75): 16-18. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/159076> (preuzeto 2.11.2017.)
18. Miljak, A. (1996), *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Velika Gorica: Persona
19. Miočić, M. (2012), Kultura predškolske ustanove u svjetlu glazbenih kompetencija odgojitelja. *Magistra Iadertina*, 7 (1): 73-87.
20. Nenadić-Bilan, D. (2011), Kreativnost u Reggio pedagogiji. *Zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa Dijete i estetski izričaji*, 2014: 27-37. Dostupno na: http://www.unizd.hr/Portals/50/zbornici/Zbornik%20dijete_%20compressed.pdf#page=19 (preuzeto 23.10.2017.)
21. Novosel, I., Rončević, S. (2002/2003), Glazbeni doživljaj u djetetovu predškolskom odgoju. *Zbornik radova: Sveučilište u Zadru*, 3 (3): 151-160.
22. Petrović-Sočo, B. (2009), Značajke suvremenog naspram tradicionalnog kurikulumu ranog odgoja. *Pedagogija istraživanja*, 6 (1-2): 123-138. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/174510> (preuzeto 27.5.2017.)
23. Rojko, P. (1996), *Metodika nastave glazbe - Teorijsko-tematski aspekti*. Osijek: Pedagoški fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/566005.ROJKO_Metodika_nastave_glazbe_Teorijsko_tematski_aspekti.pdf (preuzeto 20.9.2017.)
24. Rojko, P. (2012), *Glazbenopedagoške teme*. Zagreb: ITG Zagreb. Dostupno na: [https://bib.irb.hr/datoteka/568399.Dr. Pavel Rojko - Glazbenopedagoske teme.pdf](https://bib.irb.hr/datoteka/568399.Dr._Pavel_Rojko_-_Glazbenopedagoske_teme.pdf) (preuzeto 27.5.2017.)

25. Sam, R. (1998), *Glazbeni doživljaj u odgoju djeteta*. Rijeka: Glosa
26. Slunjski, E. (2008), *Dječji vrtić zajednica koja uči – mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Zagreb: Spektar Media
27. Slunjski, E. (2011), Razvoj autonomije djeteta u procesu odgoja i obrazovanja u vrtiću. *Pedagogija istraživanja*, 8(2): 217-228. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/116666> (preuzeto 20.7.2017.)
28. Slunjski, E. (2013), *Kako djetetu pomoći da... (p)ostane kreativno i da se izražava jezikom umjetnosti: Priručnik za roditelje, odgajatelje i učitelje*. Zagreb: Element
29. Suthers, L. (2004), Music experiences for young children in childcare. *Childcare and children's health*, 7(5): 1-4. Dostupno na: www.southernearlychildhood.org (preuzeto 21.5.2017.)
30. Sučić, G. (2016), *Razvojni integrirani kurikulum u umjetničkim područjima*. Split: Filozofski fakultet u Splitu.
31. Sušan, K. (2014), Primjena kreativnog plesa u ranom odgoju i obrazovanju. *Zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa Dijete i estetski izričaji*, 2014: 173-295. Dostupno na: http://www.unizd.hr/Portals/50/zbornici/Zbornik%20dijete_%20compressed.pdf#page=19 (preuzeto 23.10.2017.)
32. Svalina, V. (2009), Glazboterapija i djeca s posebnim potrebama. *Tonovi*, 24 (1): 144-153. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/445166.Svalina_Vesna_-_GLAZBOTERAPIJA_I_DJECA_S_POSEBNIM_POTREBAMA.pdf (preuzeto 16.9.2017.)
33. Šamanić, S. (2011), *Glazbeni ključ*. Rijeka: Učiteljski fakultet u Rijeci. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/611198.Lektorirani_Prirunik1.pdf (preuzeto 8.12.2017.)
34. Škrbina, D. (2013), *Art terapija i kreativnost*. Zagreb: Veble commerce
35. Vidulin-Orbanić, S. (2008), Glazbenom umjetnošću prema cjeloživotnom učenju. *Metodički ogleđi : časopis za filozofiju odgoja*, 15(1): 99-114. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/27856> (preuzeto 9.5.2017.)
36. Vidulin-Orbanić, S. (2009), Umjetnička (glazbena) komunikacija u odgoju i obrazovanju. U: Hicela, I. (ur.), *Djeca i mladež u svijetu umjetnosti*. Split : Centar za interdisciplinarnu studije – Studia Mediterranea i Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 137-156.
37. Voglar, M. (1989), *Otrok in glasba - metodika predškolske glasbene vzgoje*. Ljubljana: Državna založba Slovenije

WEB IZVORI:

1. Gospodnetić, H. Glazba, pokret i ples u odgoju i obrazovanju djece rane dobi. Dostupno na: http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/Glazba-pokret-ples_Gospodnetic.doc (preuzeto: 2.11.2017.)
2. *Nacionalni okvirni kurikulum*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Republika Hrvatska, 2011. Dostupno na: http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf (preuzeto: 20.7.2017.)
3. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Republika Hrvatska, 2014. Dostupno na: www.azoo.hr/.../Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf (preuzeto 20.7.2017.)
4. National Association for the Education of Young Children (2009) *Developmentally Appropriate Practice in Early Childhood Programs Serving Children from Birth through Age 8*. Dostupno na: <https://www.naeyc.org/files/naeyc/file/positions/PSDAP.pdf> (preuzeto 20.7.2017.)
5. Sveučilišni studijski program preddiplomskog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci. Dostupno na: https://www.ufri.uniri.hr/data/predipl_RiPO.pdf (preuzeto 13.10.2017.)

11. PRILOZI

PITANJA ZA INTERVJU

1. Koliko dugo radite kao odgojiteljica?
2. Koji studij ste završili? Jeste li tijekom studija stekli potrebna znanja o glazbenom odgoju i primjeni istog u Vašem radu? Usavršavate li se i kako u ovom području?
3. Jeste li završili glazbenu školu ili imale nekakav vid dodatnog obrazovanja (formalnog ili neformalnog) u području glazbene umjetnosti?
4. Pridajete li važnost glazbi i glazbenom odgoju u radu s djecom i zašto?
5. Koliko često koristite glazbu u vrtiću i koje glazbene aktivnosti provodite s djecom?
6. U kakvim situacijama, odnosno aktivnostima djeca aktivno rade s glazbom?
7. U kakvim situacijama/ aktivnostima djeca pasivno („u pozadini“) slušaju glazbu?
8. Razlikuje li se glazba koju aktivno i pasivno slušaju?
9. Koju vrstu glazbe (kakav ritam, žanr, instrumentalna/ vokalna) najčešće koristite u radu s djecom i zašto? Koju vrstu glazbe djeca preferiraju?
10. Koje glazbene instrumente posjeduje Vaš vrtić i koje od njih najčešće koristite?
11. Na koji način Vi sudjelujete u glazbenim aktivnostima?
12. Organizirate li uvijek Vi glazbene aktivnosti ili se koristite improvizacijom i na koji način?
13. Potičete li djecu na likovno izražavanje, ples ili neku drugu aktivnost prilikom slušanja glazbe?
14. Koliko često pripremate/ organizirate priredbe s djecom i kako uključite glazbu u priredbe? Organizirate li priredbe s djecom samo u sklopu vrtića ili i u drugim ustanovama/ susretima?
15. Organizirate li posjete kazalištu, nekim glazbenim događanjima ili ustanovama?
16. Kakve su, prema Vašem mišljenju, reakcije djece na glazbu i glazbene aktivnosti i razlikuju li se reakcije s obzirom na dob (dobnu skupinu) djece?

PROTOKOL

NAZIV DV-a

DOBNA SKUPINA I SPOL DJECE (BROJ)

VRIJEME PROMATRANJA

GLAZBENE AKTIVNOSTI	
AKTIVNO SLUŠANJE	PASIVNO SLUŠANJE
DODATNE BILJEŠKE	

VRSTA GLAZBE	VESELA	TIHA	BRZOG RITMA	SPOROG RITMA	ZABAVNA (POP/DJEČJE PJESME)	KLASIČNA	FOLKLORNA
UČESTALOST							
SITUACIJE							

VRSTA GLAZBE	VOKALNA	INSTRUMENTALNA	VOKALNO- INSTRUMENTALNA
UČESTALOST			
SITUACIJE			
DODATNE BILJEŠKE			

GLAZBENI INSTRUMENT	UČESTALOST	KORIŠTENJE			
		DJEČACI	DJEVOJČICE	DOBNA SKUPINA 3-5 GOD.	PREDŠKOLCI
DODATNE BILJEŠKE					

SUDJELOVANJE ODGOJITELJICE/A	PJEVANJE	PLESANJE	MIMIKA/GESTE	NADGLEDANJE	OSTALO

REAKCIJE DJECE	PLESANJE	SKAKANJE	PJEVANJE	OSTALO
DJEČACI				
DJEVOJČICE				
DOBNA SKUPINA 3-5 GOD.				
PREDŠKOLCI				

Sažetak

GLAZBA U VRTIĆU

Glazba je oduvijek bila dio čovjekova života. Od davnih vremena pridavana joj je velika važnost. Danas postoje brojna istraživanja kojima se dokazao pozitivan učinak glazbe na mnoge aspekte čovjekova života. Stoga, dijete treba poticati na pravilan razvoj glazbene osjetljivosti i prepoznavanje kvalitetne umjetničke glazbe kako bi mu to pomoglo u razvoju cjelovite ličnosti. Počeci slušanja glazbe i upoznavanja s glazbom trebali bi biti pravilno i kvalitetno osmišljeni. Kako bi se to postiglo, odgojitelji trebaju biti osviješteni o važnosti glazbe i njezinom utjecaju na dijete, što se najbolje može postići tijekom redovnog obrazovanja i kontinuiranim profesionalnim usavršavanjem.

Namjera je ovog rada prikazati koliko se često odgojiteljice koriste glazbom kao poticajem tijekom jednog dana, koju vrstu glazbe reproduciraju, koje glazbene instrumente i glazbene aktivnosti najčešće koriste te na kakav način one sudjeluju u glazbenim aktivnostima. Osim toga, u radu se kroz promatranje djece tijekom glazbenih aktivnosti analiziraju njihove reakcije na različite glazbene poticaje. Rezultati su pokazali kako je glazba dio djetetove svakodnevnice u vrtiću, a odgojiteljice je koriste na razne načine i u različite svrhe te glazba, isto tako, drugačije utječe na svako dijete.

Ključne riječi: glazba, glazbeni odgoj, predškolsko dijete, odgojitelj, glazbene aktivnosti

Summary

MUSIC IN A KINDERGARTEN

Music has always been a part of human life. It has been of great importance since ancient times. Today, there are many studies that have proven the positive effect of music on many aspects of human life. Therefore, the child should be encouraged to properly develop the music sensitivity and recognize the quality of artistic music in order to help him develop the whole personality. The beginnings of listening to music and getting to know music should be timely and well-organized. In order to achieve this, educators should be aware of the importance of music and its impact on children, which can be best achieved through regular education and continuous professional development.

The purpose of this paper is to show how often educators use music as a stimulus during a day, what kind of music, what musical instruments and music activities are most often used, and in what way they participate in music activities. In addition, in this paper, through the observation of children during music activities, their reactions to different musical incentives are analyzed. The results showed that music is part of the child's everyday life in kindergarten, and educators use it in different ways and for various purposes, so music affects every child differently.

Key words: music, music education, pre-school child, educator, music activities